

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

2007

Jana Vostřezová

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

katedra pedagogiky a psychologie

Pedagogická tvořivost učitelky v mateřské škole

bakalářská práce

Jana Vostřezová

vedoucí diplomové práce

doc. PhDr. Ludmila Prokešová, CSc.

České Budějovice

2007

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, doc. PhDr. Ludmile Prokešové, CSc., za rady, připomínky a metodické vedení práce.

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně a veškerou literaturu jsem uvedla v seznamu použité a citované literatury.

V závazném kurikulárním dokumentu pro vzdělávání v mateřských školách je tvořivost učitelek pokládána za jeden z rozhodujících předpokladů úspěšné realizace jeho dlouhodobých záměrů. Učitelka MŠ může tvořivě působit nejrůznějším způsobem. Vyjdeme-li z teze, že pedagogická tvořivost je především funkcí specifických sociálních kvalit učitelky, je zřejmé, že jejím hlavním úkolem je rozvíjet tvořivé dispozice dětí, se kterými pracuje. Tomuto tématu je věnována teoretická část práce.

Praktická část je zaměřena sledování pozorovatelných projevů dětí z hlediska tvořivosti, a to v podmínkách běžné mateřské školy. I když u dětí předškolního věku je problematické hovořit o tvořivých projevech. Vodítkem jsou obecné charakterové vlastnosti těchto dětí – např. bohatá fantazie, zaujetí pro nápady, obsáhlá slovní zásoba, aktivita v sociálních kontaktech.

V závěru jde o shrnutí a určitá doporučení při rozvoji celého potenciálu dítěte, zvláště pokud ho sociokulturní prostředí znevýhodňuje.

In the mandatory curricular document for the preschool education the teacher's creativity is considered to be one of the conditions of the realization of its long term goals. The preschool teacher can creatively influence the children by various manners. Following the thesis that the pedagogical creativity equals mainly to the function of the specific social qualities of the teacher, thus it is obvious, that her/his main target is to develop the creative predispositions of children he/she is working with. This topic is covered by the theoretical part of this paper.

The practical part of the paper is focused on the monitoring of the observable behavior of children from the point of view of their creativity in the preschool conditions. Even it is a bit problematic to talk about the creativity behavior in case of pre-school age children. As a clue there are the general characteristics of these children – for example broad imagination, concern for ideas, wide vocabulary and their activity in social contacts.

In the conclusion there is a summary and certain recommendation for the development of the overall potential of children, especially in case of socio-cultural disadvantage.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Teoretické úvahy o tvořivosti	
2.1. Co je tvořivost, obecné definice tvořivosti.....	8
2.2. Vymezení pojmů souvisejících s tvořivostí.....	11
2.3. Faktory ovlivňující míru a rozvoj tvořivosti.....	13
2.4. Diagnostika tvořivosti, tvořivé řešení problémů, metody tvůrčí práce.....	18
2.5. Tvořivá osobnost.....	26
3. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a jeho impulsy k rozvoji tvořivosti dětí	
3.1. Obecná charakteristika programu.....	29
3.2. Činnosti, které program nabízí.....	31
3.3. Osobnost učitelky mateřské školy a její vliv pro rozvoj tvořivost u dětí.....	34
4. Realizace záměrů školního vzdělávacího programu předškolního vzdělávání – rozvoj tvořivosti dětí v mateřské škole	
4.1. Cíle praktické části práce.....	38
4.2. Výzkumné otázky.....	39
4.3. Použité metody programu a organizace ověřování rozvoje tvořivosti v MŠ.....	39
4.4. Charakteristika respondentů.....	47
4.5. Analýza výsledků.....	56
5. Závěr.....	60
6. Seznam použité a citované literatury.....	63
7. Příloha č. 1 – program k rozvoji tvořivosti.....	64

8. Příloha č. 2 – program provedený v MŠ Volary.....	95
9. Příloha č. 3 – pracovní listy k činnostem, výtvary dětské činnosti.....	117

1. Úvod

Tvořivost je velmi známý pojem, který se však zvláštním způsobem vymyká uchopení. Všichni si myslí, že dokáží tvořivost u druhých rozpoznat, ať u dětí nebo u dospělých. Je pokládána za jednu ze základních schopností učitele. Existuje mnoho otázek k tomuto tématu. Mnoho pedagogů se ptá, zda lze tvořivosti děti učit, popřípadě zda je takové učení možné, zda si lze tvořivost osvojit nebo je-li to jen vzácný dar, se kterým se musíme narodit.

Pokud se na tvořivost podíváme z psychologického hlediska, jedná se o takové duševní procesy, které vedou k nápadům, řešením, koncepcím, uměleckým formám, teoriím či výrobkům, jež jsou jedinečné a neotřelé.

Z počátku má na dětskou tvořivost velmi významný vliv rodina. Rodina je totiž primární skupinou, se kterou se dítě setkává a do které bezpochyby patří. Rodina jako taková má možnost své dítě ovlivňovat, a to hned od počátku, jako žádná jiná skupina či organizace. Na začátku by měla své dítě podporovat, důležitý je výběr zájmů, a to především těch dlouhodobějších, jako je např. hra na nástroj, zpěv, výtvarný kroužek atd. Samozřejmostí by měla být pochvala za každou tvůrčí činnost. Dítě by mělo pociťovat důvěru nejen k okolí, které ho podporuje, ale i k sobě samému. Dále je důležité dítě nezahltit informacemi, což v dnešním mediálním světě je velmi velkým problémem. Rodina by se měla, ale zároveň zamyslet nad tím, aby dítě nepřetěžovala, což může být u rodičů, kteří mají vysoké ambice na své děti. Rodina by neměla ani přímo organizovat čas, ale dítě by se již od útlého věku mělo učit hospodařit se svým časem samo. Nutností je také nechat dětem volný čas, dopřát jim snění, hraní a dělání zdánlivě úplně zbytečných věcí. Zároveň podporovat samostatnou aktivitu, přiměřené sebevědomí nebo pocit dobrého hodnocení vlastního já a potlačit všechny faktory, které rozvoji tvořivosti brání jako jsou např. strach z chyby, strach přijímat cizí

řešení, pasivní postoj, práce z donucení nebo všechny negativní emoce (hněv, stres, úlek, úzkost).

Z rodiny přechází dítě do další skupiny, která by se mu měla stát blízkou a měla by podporovat dále jeho tvořivost, do mateřské školy. Do mateřské školy dochází děti od tří do šesti let. Toto období je typické velkým vývojem samostatnosti. A vztah dítěte k prostředí je charakterizován až do školního věku třemi vlastnostmi – egocentrismus – na jehož základě dítě prožívá prostředí jako jím ovládané (např. „Když zavřu oči, jsem neviditelný.“)

- antropomorfní myšlení – dítě přizpůsobuje své hodnocení vnějšího světa hodnocení lidského chování (např. „Ten zlý stůl, který mě praštil do hlavy.“)
- magické myšlení – na jehož základě dítě připisuje to, co si neumí vysvětlit, působení vyšší moci (např. „Když zahřmí, tak to se pánbůh zlobí.“)

Vstup do mateřské školy přináší velké změny dítěti i jeho pečujícím osobám. Děti si musí zvyknout na novou autoritu, kterou se v tomto případě stává paní učitelka. Zvykají si na delší nepřítomnost blízkých osob, musí se přizpůsobit jinému prostoru a vyrovnávat se se svými potřebami ve velkém počtu jiných, někdy cizích, dětí. Pro mnoho dětí to znamená obtížné přivykání, které může být ulehčeno flexibilní dobou pobytu, možnosti přivykání za přítomnosti rodičů nebo různými druhy psychologické pomoci. Úloha učitelky v mateřské škole je velmi obtížná, ale zároveň velmi potřebná, jak k rozvoji tvořivých dispozic, tak zároveň v psychické a tělesné oblasti dítěte.

Tvořivost, která má svou velkou úlohu v životě člověka i společnosti, je nutné rozvíjet již velmi brzy. Co se týče dítěte, tak jeho tvořivá činnost nemusí být prvotně významná pro společnost, ale může být prospěšnou pro další rozvoj dítěte. J. Hlavsa charakterizuje tvořivost (kreativitu) v kladném smyslu několika

znaky – vytváří nové hodnoty a uchovává stávající hodnoty, zabraňuje znehodnocování

- je zaměřená na společenský prospěch
- směřuje k vysoké produktivitě, to znamená k dosažení maximálního počtu hodnotových produktů za minimum doby, nákladů, námahy
- účelně využívá extrémů, rozporů, vedlejších a náhodných výsledků progresivním směrem
- postup při řešení není náhodným tápáním, ale spojením volného hledání a plánovitého postupu
- toleruje rozdílné přístupy k témuž předmětu, k témuž způsobu řešení i k témuž člověku
- má kladný vliv na tvůrce, posilují se jeho morálně volní vlastnosti, zvyšuje se tvůrčí potenciál, rozvíjejí se jeho schopnosti
- zvyšuje se schopnost jedince zapojit se do kolektivního úsilí

Naproti tomu negativní tvorba, nebo-li antikreativita má znaky opačné

- je využívána pro závadné cíle
- užívá nevhodných prostředků a postupů
- její výsledek je sice pozitivní, ale za cenu zničení jiných značných hodnot
- tlumí ostatní konstruktivní tendence
- destruuje vztahy mezi lidmi a v důsledku toho vede k vyhasnutí tvůrčího procesu

Tvořivost má tedy velký význam pro společnost i jedince, ale počátky jejího rozvoje jsou nejprve v rodině a poté v mateřské škole, která je velmi významným mezníkem v životě každého dítěte. Otázka rozvoje aktivity, samostatnosti a tvořivosti je stále aktuální. Děti by neměly být zahrnuty informacemi, ale měly by být schopny přizpůsobit se novým situacím, které přináší běžný život. Měly by

umět vědomosti, které mají využít novým způsobem, hledat nová řešení, aktivně a samostatně myslet a jednat. O tento způsob přístupu k dítěti se snaží rámcový program pro předškolní vzdělávání, už předškolní věk považuje za jeden z nejdůležitějších a nejovlivnitelnějších etap dětského života a snaží se také o rozvoj tvořivosti, která může být stěží rozpoznatelná. Tento program nabízí možnosti a způsoby, jak dosáhnout ve snaze paní učitelky co největší efektivity.

Shodné stanovisko tedy je, že každý duševně normální člověk disponuje schopností tvořivosti uplatňující se na rozličné úrovni v různých činnostech, přičemž rozdíl je jen v zaměření a rozsahu tvořivosti. Tedy všichni jedinci jsou do určité míry tvořiví – liší se jen v úrovni tvořivých schopností. Je velmi důležité, aby učitelka v mateřské škole vytvářela pro děti vhodné „rodinné“ prostředí, aby jejich tvořivé schopnosti byly dále hledány a rozvíjeny. Současné psychologické poznání a výsledky výzkumů ukazují, že tvořivost podléhá vlivům prostředí, především cílevědomým výchovným vlivům, a je tedy možné ji trénovat a rozvíjet.

2. Teoretické úvahy o tvořivosti

2.1. Co je tvořivost, obecné definice tvořivosti

Vlastní pojem tvořivosti definovalo mnoho autorů, a to z mnoha různých hledisek. Na výběr je celá škála možných názorů, ovšem vyberu jen některé z nich – tvořivost je schopnost poznávat předměty v nových vztazích a novým způsobem, používat je v konkrétním případě ovšem neobvyklým způsobem, odchylovat se od daných témat, problémů a zkoumat vše, co ani nemusí být zdánlivě nové. Důležité je si nové umět najít, např. to co představuje obohacení kultury a

společnosti, když se vyskytne odpor prostředí.

- tvořivost je duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů, v nichž hraje důležitou roli také inspirace, fantazie nebo intuice. Projevuje se hledáním nejen správných řešení, ale zároveň řešení nových. Proces tvořivosti mívá několik etap (příprava, dozrávání nápadu, osvětlení, kontrolu a opravování.
- tvořivost podporuje: vysoká inteligence, otevřenost novým zkušenostem, iniciativa ve vytváření řádu, pružnost v usuzování, potřeba seberealizace. „Tvořivost naopak tlumí: direktivní řízení, stereotypy, tendence ke konformitě“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, str. 235).
- tvořivost je schopnost, pro niž jsou typické takové duševní procesy, které vedou k nápadům, řešením, koncepcím, uměleckým formám, teoriím či výrobkům, jež jsou jedinečné.
- např. Pietrasinski vymezuje tvořivost jako aktivitu, která přináší doposud nepoznané a současně společensky hodnotné výtvořky.
- podle Hlavsy je tvořivost : „kvalitativními změnami v subjekto-objektovém vztahu, při němž dochází syntézou vnějších vlivů a vnitřních stavů k alternaci subjektu a (prostřednictvím intenzivní a speciální činnosti) k vývoji kreativních situací a produktů, které jsou nové, progresivní, hodnotné, užitečné, komunikovatelné, což zpětně formuje vlastnosti subjektu.“ (Hlavsa,1981).
- nejrozšířenější vymezení tvořivosti v sovětské

psychologii vycházelo z Rubinštejnova pojmání tohoto pojmu jako činnosti člověka vytvářející nové materiální a duchovní hodnoty, které mají společenský význam.

- tvořivost je proces, kterým jedinec vyjadřuje prostřednictvím formy nebo média svou podstatu, a v jedinci vyvolává uspokojení. Dále tento proces vyústí v produkt, který je něčím novým, originálním a významným.

J. Hlavsa dále charakterizuje tvořivost (kreativitu) v kladném smyslu několika znaky – vytváří nové hodnoty a uchovává stávající hodnoty, zabraňuje znehodnocování

- je zaměřená na společenský prospěch
- směřuje k vysoké produktivitě, to znamená k dosažení maximálního počtu hodnotových produktů za minimum doby, nákladů, námahy
- účelně využívá extrémů, rozporů, vedlejších a náhodných výsledků progresivním směrem
- postup při řešení není náhodným tápáním, ale spojením volného hledání a plánovitého postupu
- toleruje rozdílné přístupy k témuž předmětu, k témuž způsobu řešení i k témuž člověku
- má kladný vliv na tvůrce, posilují se jeho morálně volní vlastnosti, zvyšuje se tvůrčí potenciál, rozvíjejí se jeho schopnosti
- zvyšuje se schopnost jedince zapojit se do kolektivního úsilí

Naproti tomu negativní tvorba, nebo-li antikreativita má znaky opačné

- je využívána pro závadné cíle
- užívá nevhodných prostředků a postupů

- její výsledek je sice pozitivní, ale za cenu zničení jiných značných hodnot
- tlumí ostatní konstruktivní tendence
- destruuje vztahy mezi lidmi a v důsledku toho vede k vyhasnutí tvůrčího procesu

Z definic tvořivosti je tedy důležité, že ve velké míře jsou důležitými charakteristikami novost nebo-li originalita a užitečnost.

2.2. Vymezení pojmů souvisejících s tvořivostí

Kreativita - schopnost člověka vytvářet myšlenky jakéhokoli druhu, které jsou v podstatě nové, a těm, kteří je vytvořili, byly dříve neznámé.

Tvůrčí činnost – jedná se o činnost, díky které vzniká něco nového, nepoznaného. Jejímž výsledkem je samozřejmě něco užitečného, ať pro konkrétní jedince nebo pro společnost jako celek.

Tvorba – pojem tvořivost se mnohdy zaměňuje termínem tvorba. Tvorba ovšem zahrnuje samotnou činnost i její výsledky, vytváří kvalitativně nové hodnoty, které jsou originální a zároveň společensky jedinečné.

Tvůrčí myšlení – jindy nazýváno též jako tvořivé myšlení. Jde o specifický druh myšlení, pro které je charakteristická vysoká motivace, vytrvalost, odpovědnost, schopnost inspirovat se různými podněty, dovednost spojovat poznatky z různých oborů, zavrhování tradičních postupů, nové varianty, nalézání nových postupů atd.

Divergentní myšlení – schopnost navrhnout řadu možných řešení daného problému, konkrétního problému, pro nějž neexistuje jen jedno řešení. Důraz je kladen zejména na rozmanitost, množství a vhodnost odpovědí. Nechalo by se definovat jako rozbíhavé, protože v konečné fázi, musíme dospět k jednomu

konkrétnímu řešení. „Tvořivost však nelze zúžit pouze na divergentní myšlení: při tvořivém řešení problémů se uplatňuje celá škála poznávacích procesů jako komplex vzájemně se prolínajících a doplňujících postupů.“ (Lokšová, Lokša 1999, str. 127).

Konvergentní myšlení – jde o dospění k jediné přijatelné odpovědi na daný problém. Oproti divergentnímu myšlení vyžadují mentální procesy, které využívají a formují zejména vnímání, rozlišování a poznávání věcí, paměť, analýzu a syntézu, indukci a dedukci na úrovni bezprostředních konkrétních vztahů, a také je nutná schopnost aplikace, což znamená použití konkrétních poznatků, definic, informací a výsledků v konkrétní situaci.

Inspirace – je velmi důležitým momentem v tvůrčí činnosti, což znamená moment nalezení řešení, formulování hypotézy řešení, případně příznivý stav, ve kterém k tomuto rozhodujícímu kroku v tvůrčím řešení problému dojde.

Potenciál – jde o soubor schopností a dalších rysů, které napomáhají kvalitnímu tvůrčímu myšlení. J. Hlavsa rozšiřuje definici tvůrčího potenciálu z pouhé úrovně schopností, jakými jsou např. senzitivita, flexibilita atd. Tvůrčí pracovník se tvůrčí prací sám rozvíjí. Zralá osobnost se stává proslulou svým tvůrčím potenciálem a zkušeností.

Tvůrčí zkušenost – vytváří se u člověka v průběhu let. Jde o vyzkoušené kvalitní a nám vyhovující postupy, které můžeme použít v konkrétních situacích. Ovšem časem se může stát zkušenost brzdící silou motivace, kdy odmítáme nové postupy, názory a myšlenky.

2.3. Faktory ovlivňující rozvoj a míru tvořivosti

Faktorů, které ovlivňují tvořivost je mnoho, některé se jí přímo dotýkají, jiné nesou své důsledky jen okrajově. Důležité ovšem je si uvědomit, které jsou námi ovlivnitelné a neovlivnitelné a podle toho se zaměřit a přistupovat k nim. Komplexnost a složitost struktury rysů osobnosti nám napovídá, že určit jednoznačnou podmíněnost není možná.

Podle nejrůznějších šetření se ukazuje, že faktor pohlaví, nehraje roli buď vůbec, nebo ženy mívají tvůrčí potenciál nepatrně vyšší. Ovšem velkou roli zde hraje vliv tradice a výchovy. Muži bývají vychováni k „analogickému“ logickému myšlení a ženy naopak k submisivním, méně aktivním postojům. Optimální tvůrčí tým by proto měl být smíšený.

Co se týče faktoru věku, tak se dá říci, že křivka úrovně tvůrčích schopností se kryje s křivkou rozvoje celé osobnosti. Počátky dynamického vzestupu jsou ve věku okolo 8-10 let, vše ostatní (strmost, asymetričnost a maximální hodnoty) jsou individuální rozdíly jsou zásadní. I tento faktor je ovlivněn řadou aspektů. Mladý člověk mívá větší motivaci k aktivitě. Stálou tvůrčí činností a cvičením může však klesání schopností oddálit do velmi pozdního věku. Naproti tomu mnoho uměleckých či vědeckých děl vymyslí autoři v podstatě na začátku své kariéry a teprve později se jim podaří dílo publikovat či uplatnit. Je velmi těžké rozhodnout se, jak silný vliv věku vůbec je.

Faktor dědičných vloh je těžké zhodnotit, nakolik mohou být předpoklady k tvořivým schopnostem dědičné. Ovšem často bývá dědičnost zaměňována s přirozenými vlohami. Spíše než dědičnost je důležitější rozvoj v rodinném prostředí.

Faktor rodinného prostředí, jako komplex vrozených dispozic a vlivu rodinné výchovy je vůbec nejsilnější. Lze ji pozitivně ovlivňovat v mnoha směrech.

Povolání člověka má velký vliv na rozvoj tvůrčích schopností. Kladný vliv mají povolání vyžadující neustálé tvůrčí nasazení. Výrazně stimulační je stálý pracovní styk s dětmi ve věku od 8 do 12 let. Tvůrčí momenty lze však nalézt v každé činnosti a člověk s tvůrčími schopnostmi bude jednat tvořivě v každém povolání. Pro rozvoj tvůrčích schopností je důležitá otázka spolupracovníků. Spolupráce s tvůrčí osobností či asistovat jí je velmi dobrý stimul rozvoje vlastní tvořivosti.

Ukazuje se, že existuje určitá prahová míra inteligence a vzdělávání nezbytná k uplatnění tvůrčích schopností. Faktor vzdělání a inteligence nad touto hranicí s mírou tvůrčích schopností nekorelují. Extrémní vzdělanost, právě tak jako „zázračná“ inteligence nad 150, zpravidla vykazuje korelaci spíše zápornou. Pokud jde o vztahy tvořivosti a obecné inteligence, převládá dnes názor, že tvořivost není totéž, co inteligence. Tvořivost navíc nezjistíme běžnými testy pro zjišťování inteligence. Vztah tvořivosti a inteligence je možné vyjádřit také podle rozlišení dvou druhů problémů, jim odpovídajících forem myšlení a druhů intelektových schopností. Jeden druh problémů nebo úloh je v zadání relativně přesně vymezen, řeší se pomocí známého schématu – tzv. konvergentní úlohy. Druhý, náročnější druh úloh není možné zvládnout podle schématu, vyžaduje tzv. divergentní myšlení. Tvořivost tedy zahrnuje jeden zvláštní druh intelektových schopností, které umožňují divergentní myšlení. Navíc zahrnuje i mimointelektové (motivační a volní) předpoklady.

Faktory – 1) *fluence* – schopnost rychlé produkce množství nápadů, bohatost myšlenek a představ

2) *flexibilita* – schopnost produkovat různorodá obsahově odlišná řešení problémů (např. použití předmětů k zdánlivě úplně odlišným účelům)

3) *originalita* – schopnost vytvářet neobvyklá, zajímavá řešení problému,

produkovat nové myšlenky, odlišné od jiných, které jsou často překvapující

4) *senzitivita* – citlivost na problémy, schopnost vidět problémy a formulovat je i tam, kde je jiní nevidí, vidět možnosti zlepšení a předvídat vývoj v dané oblasti

5) *redefinování* – transformační schopnost založená na změně významu či reorganizaci informací, schopnost použít staré poznatky novým způsobem, vidět nové uspořádání vztahů v daných strukturách, přejít od tradičních způsobů řešení problémů k novým

Úrovně podle A. Maslowa – 1) *sebeaktualizující tvořivost* – je základní úrovní tvořivosti, která se projevuje v každodenním životě člověka, pomáhá člověku v jakékoli činnosti

procházet životem a udržovat si svou životní spokojenost

2) *speciální talentová tvořivost* – je další a vyšší úrovní tvořivosti, která je spojení s talentem člověka v určité oblasti, pokud má člověk dospět do této úrovně tvořivosti musí projít stadiem základním seberealizační tvořivosti

Úrovně z vývojového hlediska (Ďurič, Grác, Štefanovič, 1998) –

1) *expresivní tvořivost* – je charakteristická zejména spontánností a volností, objevuje se u dětí předškolního věku, a to zejména v kresbách a hrách

2) *produktivní tvořivost* - na základě předchozí úrovně si jedinec osvojuje určité způsoby a techniky, které konfrontuje s realitou už na komunikativní úrovni; ve škole se jedná o produkt žáka, který žák nebo učitel porovnává s požadavky prostředí, nebo výsledky jiných žáků

3) *objevovací úroveň tvořivosti* – podstatou této úrovně je již objev, na základě dosavadních zkušeností objevuje nové problémy, vztahy, situaci, které méně tvořivá osobnost není schopná rozpoznat; u žáků se jedná o subjektivní pohled, jelikož oni neví o tom, že to už před nimi někdo objevil

4) *inovační úroveň tvořivosti* – jde především o pochopení příčin a následků v problémových okruzích v určité oblasti činnosti; na základě toho člověk

inovuje a realizuje již něco existujícího

5) *emergenční (nejvyšší) úroveň tvořivosti* – dochází k úplné změně předcházejících vědomostí a poznatků, ke vzniku vědeckých škol, teorií a směrů; jde o úroveň tvořivosti géniů

Úrovně z hlediska druhů produktů – 1) *reprodukční* – kde je důraz kladen na plánování

2) *produktivní* – na této úrovni vznikají nové, doposud neexistující produkty, produkty, řešení, technologie

Úrovně tvořivosti charakterizovalo a porovnávalo mnoho pedagogů, psychologů a vědců

např. Bogojavlenskaja, Zelina, Jaššová nebo např. **Hlavsa** spolu s kolektivem **rozlišuje** úroveň *mikrokreativní* (představující běžné zlepšení), *makrokreativní* (zahrnuje objevy, zlepšení, produkty celospolečenského významu) a *megakreativní* úroveň (objevy oceňované všemi lidmi – významná a umělecká díla). Tyto úrovně nám lépe umožňují charakterizovat a rozpoznat danou tvořivost u daného jedince – konkrétně u žáka. V pedagogické praxi je nutné si uvědomit, že jednotlivé stupně nejsou oddělené, ale jedna v druhou plynule přechází, a tak má učitel nebo jiný pedagog možnost lépe rozvíjet a poznat tvořivost jedince na každém stupni a vytvářet podmínky pro rozvoj dalších stupňů úrovní tvořivosti. Jen velmi málo

lidí dosáhne nejvyšší úrovně tvořivosti, ale promyšleným a adekvátním postupem je možné podporovat projevy a rozvoj na úrovni přiměřené danému jedinci.

Běžné inteligenční testy, jakým je např. IQ test, posuzují konvergentní myšlení. Tyto testy jsou založeny na otázkách, na které existuje pouze špatná nebo naopak správná odpověď. Tento druh myšlení je vyžadován ve škole, což znamená, že ti kteří dosahují vysokého počtu bodů v inteligenčních testech, obvykle zvládají dobře písemné práce ve škole. Naproti tomu se při posuzování

kreativity pokládají otázky, na než existuje více možných odpovědí a které podporují divergentní způsob myšlení.

„Genetická výbava do jisté míry zajišťuje, že děti vstoupí do života s podobným myšlením, postavou a nadáním, jaké mají jejich rodiče.“ (Einonová, 2002, str. 12). Vzhledem k tomu ale, že dědíme i kulturu a způsob výchovy, pak prostředí, jež zformovalo naše schopnosti, bude zřejmě formovat i naše děti a zároveň prostředí, jež potlačovalo naši kreativitu, bude možná stejnou měrou ovlivňovat i jejich tvořivé projevy. Nezpochybnitelnou úlohu v životě a vývoji dítěte hraje také prostředí. Hračky, knihy ani fyzické prostředí ovšem není pro vývoj dítěte to nejdůležitější. Jde především o prostředí sociální. Dům může být zaplněn hračkami a i denní činnosti mohou být sebepestřejší, ale k vývoji dítěte nemusí být přispěno vůbec. Velmi záleží na počátcích rozvoje kreativity zpočátku v rodině, na jakémsi „rozjezdu“ dítěte do života.

Dokud je dítě malé, měla by mu rodina dát šanci v rozvíjení kreativity – podporovat jejich svobodné vyjadřování, povzbuzovat svobodné posuzování myšlenek a moci s nimi volně zacházet, vést k originalitě, kázeň by měla být, ale ne příliš tvrdá, věřit dítěti, akceptovat a tolerovat dítě, mít důvěru ve schopnosti dítěte, nechat pokračovat dítě v činnosti, která je pro ně zábavná, pomoci řešit problém, umožnit svobodné vyjadřování, obklopovat tvořivými věcmi, být sami tvořivý (děti se učí nejprve nápodobou), podporovat hry založené a fantazii a imaginaci.

Na druhé straně je ale velmi důležité zpočátku dítě neodradit, je mnoho způsobů jak toho docílit, aniž bychom to chtěli. Např. nezačínat s žádnými pravidelnými lekcemi jakéhokoli typu, dítě nemůže být tvořivé za někoho jiného – ono samo musí chtít a musí mu to vycházet od srdce. V tvořivosti je dobré jí příkladem, ale není dobré ji vyžadovat. Tvořivost potřebuje svobodu, ale zároveň řád – bez jednoho ani druhého to nejde. Dalším důležitým upozorněním je

nepřivlastňovat si kreativní činnost svého dítěte, každý má svůj život, nemůže být někým jiným. Nakonec by mělo být samozřejmostí mít rádo své dítě pro to jaké je, ne pro to co umí

a za každou snahu je nutná pochvala bez ohledu na výsledek. Děti jsou velmi nevyzpytatelné

a zároveň křehké – tady kreativita začíná, je důležité ji nezastavit.

2.4. Diagnostika tvořivosti, tvořivé řešení problémů, metody tvůrčí práce

Problematika diagnostiky je velice obtížná, a především v dětském věku. Existují nejrůznější možnosti výzkumů a metod, které mohou pedagogové využívat ve své praxi. Škála je velice pestrá, a proto i výběr té neideálnější je velice náročný a chce velkou trpělivost. Nabízím výběr některých technik a metod ke zjišťování úrovně tvořivosti-

a) Metody a výzkumy k identifikaci tvořivosti podle O'Neila, Abediho a Spielbergera

Člení techniky k diagnostikování do čtyř základních kategorií:

1. měření divergentního myšlení, osobnostních rysů a zájmů
2. autobiografické dotazníky, posuzování vnějším pozorovatelem
3. měření výsledků tvořivých aktivit
4. aplikace kritérií a měření tvořivosti na bázi reálných životních situací

b) Metody podle Hocevary

Hocevary podává detailnější klasifikaci metodik k měření tvořivosti:

1. testy divergentního myšlení
2. dotazníky orientované na postoje a zájmy
3. osobnostní dotazníky
4. biografické dotazníky
5. posuzování tvořivosti učiteli, spolužáky nebo spolupracovníky a supervizity
6. hodnocení produktů tvořivosti
7. měření tvořivých aktivit a produktů výjimečně talentovaných lidí
8. hodnocení vlastních tvořivých aktivit a výkonů
9. jiné postupy měření tvořivosti

c) Techniky podle Torrance a Goffa

Ti je rozdělily na základě 255 technik do 12 kategorií, které seřadili podle frekvence jejich využití:

1. orientované na osobnost a postoje
2. využívající škálování a pozorování
3. verbální
4. figurální
5. všeobecné
6. matematicko-vědecké
7. využívající pohybové a taneční aktivity
8. dotazníky
9. využívající dramatické umění
10. aplikované na produkty výtvarného umění
11. využívající hudební produkci
12. kombinované (osobnost, postoje, škálování)

Jedním z nejznámějších a nejpoužívanějších diagnostických testů je Torranceův

test tvořivého myšlení (TTCT), na který ovšem existují i kritické názory, proto je nutné ho používat velice opatrně. Příručku pro používání tohoto testu vydala Jurčová (1984). Tento test ale není jediným používaným testem, mezi další patří také Schürerův projektivní kresebný test kreativity a osobnosti tzv. KREATOS (1977, 1978). Zatím jsou velmi ojedinělé pokusy vytvořit specifické testy pro určité zaměření či předmět. Jako nejúčinnější je ovšem měření tvořivosti pomocí metod, které se nechají využít v běžných aktivitách lidí a z řešení problémů modelující reálný život.

d) Diagnostikování tvořivosti v kresbě žáků

Diagnostikování pomocí dětské kresby je pro pedagogy, učitele i rodiče jedním z nejjednodušších a nejlepších možného způsobu zkoumání. Cílem výzkumu diagnostiky výtvarného projevu bylo poskytnout posuzovatelům tvořivosti nástroj, který by bez větších nároků na prostor a čas umožnil určit prvky tvořivosti v kresbách, resp. Poskytl informaci, zda se jedná o tvořivou osobnost.

Pro identifikaci prvků tvořivosti v dětské kresbě je několik významných kritérií:

- 1) *vyjádření výrazu* – naproti tomu se jedná o nezvládnutí vyjádření, hodnotí se zvládnutí tématu, myšlenky, materiálu, pravdivost výrazu a nebo řemeslné prvky tvorby
- 2) *kompozice* – naproti tomu je rozbitost, zmatek; jde o celkovou výstavbu kresby (rozložení, téma, děj, plocha, čas, proporce, výrazové prostředky, umístění v ploše a čase, stínování)
- 3) *kontrastnost* – sem patří zacházení s tenzními a odlehčujícími prvky, barevnou kontrastnost, dynamiku, pohyb, protiklady
- 4) *intencionalita* – zde se hodnotí především emoční, sociální, intencionální náboj kresby, činnostní a citová angažovanost tvůrce, zaujatost, idea
- 5) *originalita* – originalitu určuje neobvyklost, novost nápadů a myšlenek,

zvláštnost, objevnost; jede zároveň o frekvenci výrazů a tématických prostředků

e) Tvořivé řešení problému

Řešení problému je aktivita a schopnost, kterou požadujeme od každého jedince.

Jsou rozpracovány různé metodiky nebo doporučení, jakým způsobem

postupovat: 1. *Definování problému* – rozpoznání nebo diagnostikování

problémové situace, je třeba se soustředit na reálný problém, ne na jeho příznaky (nutné je odlišit fakta od názorů)

- kontaktování všech zúčastněných jedinců kvůli získání informací

- jasné vymezení problému

2. *Generování (vytváření) alternativních či variantních řešení* – odsunout

hodnocení alternativ

- vybrání alternativ, které vedou k cíli

- vybrání alternativ, které řeší problém

3. *Hodnocení alternativ a výběr některé z nich* – hodnocení, které se vztahuje

k některému optimálnímu řešení

- systematické hodnocení

- hodnocení ve vztahu k cílům

- hodnocení hlavních a vedlejších účinků

- jasné stanovení vybrané alternativy

4. *Provedení a sledování zvoleného řešení* – řešení je potřeba provést ve správném

čase a ve správném pořadí

- zajištění příležitosti pro zpětnou vazbu

- hodnocení výsledků

Existují ovšem ale i další metody, které lze při řešení problému využít.

Mezi nejznámější patří heuristická metoda, metoda brainstormingu, synektika,

situační metoda – případová studie, inscenační metoda.

f) tvořivost dětí se speciálními nároky

Každé z těchto dětí je jiné. Ačkoliv všechny děti vyžadují individuální přístup a naši pomoc a podporu, jejich konkrétní potřeby se mohou v mnoha směrech lišit. Například dítě s poruchami učení se obtížněji motivuje k jakékoli činnosti a tvořivosti, dítě s fyzickým postižením může mít problémy s jemnou motorikou, jiné děti mohou mít smyslové poruchy či problémy s udržením pozornosti. Navzdory ale úsilí odhodlaných rodičů, kteří se svému dítěti věnují, společnost často podceňuje schopnosti dětí vyžadující speciální péči, což může těžce narušit jejich sebedůvěru, a tím i jejich další vývoj.

Jakmile se dítě s nějakou činností potýká, je těžké stát opodál a nechat je, ať se s tím vypořádá samo. Jak se má dítě ale něco naučit, když se mu do toho stále pleteme? Jak má takové dítě překonat vlastní pocit méněcennosti, když mu neustále svou aktivitou dokazujeme, že samo není schopno nic udělat. Možná se to zdá kruté, ale pokud nejsme dítěti vždy při ruce, pomáháme mu budovat pevnou sebedůvěru a samostatnost. Pokud dítě nemůže chodit neznamená to, že nemůže mluvit, a nebo fakt že špatně artikuluje mu nebere možnost chápat. Pokud má dítě jednu nálepku a okolí se k němu podle toho chová, pak i dítě tomu začne samo věřit a jednat podle „nalepeného“ vzorce chování. Dítě, které vyžaduje zvláštní péči je stejně jedinečné jako ostatní děti, jen postupuje svým tempem. Činnosti mohou být stejné jako u dětí bez handicapu, ale mnohdy se musejí přizpůsobit jeho zvláštnostem. Nejlepším způsobem, jak zabránit, aby se handicap dítěte nestal jeho určující charakteristikou, je jeho zapojení do jakékoli aktivity, která ho zajímá.

Metody tvůrčí práce

Obecné metody řešení problému – s problémy a různými problémovými situacemi se setkáváme nejen ve škole, ale i každodenním životě. Je mnoho názorů a postupů co dělat. Např. Z. Pietrasinski (1965) uvedl dva naprosto jednoduché způsoby řešení problému (opisování od kamaráda – nejen žák ve škole při písenskách, ale mnohdy se setkáváme i s tím, jak dospělí opisují jednání ostatních; řešením problému pověřit jinou osobu – ovšem tento způsob jednání vyžaduje mít moc, peníze nebo postavení.

Přeformulování problému – mnohdy se stane, že problém, který před námi stojí se zdá neřešitelným. Jednou z možností, jak postupovat je pokusit se přeformulovat do podoby, která je snáze řešitelná, nebo si problém rozložit na několik problémů dílčích, které lze postupně řešit. Další možností, jak postupovat je v zjednodušení nebo v převedení problému do obecnější podoby.

Odložení řešení problému – pokud je člověk nucen řešit složitější problém, nebo problém, který vyžaduje dlouhodobější řešení, organismus se unaví. V takovém případě je důležité přerušit snažení a problém nechat uležet. Mezitím selepší stav našeho organismu, který se zároveň připraví k maximálnímu úsilí do další činnosti. Není důležité za každou cenu dokončit řešení hned.

Formulování otázek – každému řešení problému předchází formulování otázek. Účelnou se tato metoda stává tehdy, když otázek klademe co nejvíce. Úspěšnost zároveň závisí na výstižnosti položených otázek. Kladení otázek je jednou z nejdůležitějších a přitom nejvíce potlačovaných aktivit. Malé dítě se ptá spontánně a bez zábran, čím je ale člověk starší, tím se více bojí a méně se ptá. Ve většině případů tato obava vychází ze strachu, aby ostatní nepoznali jeho nevědomost.

Přehled údajů a jejich utřídění – ve většině případů tvořivých problémů se

jedná o mnoho souvislostí, jednotlivých podproblémů, údajů nebo nejrůznějších vazeb. Pokud dojde k přehlédnutí některé části, může dojít chybnému postupu i špatnému závěrečnému řešení. Proto je velmi důležité sestavit si přehled těchto údajů, systematicky je seřadit a postupovat krok za krokem. Existuje pro to několik způsobů např. písemné nebo grafické formulace – ovšem je nutné mít před očima neustále problém jako celek i toto systematické uspořádání, abychom vždy mohli být v obraze. Na první pohled se může zdát tento způsob práce není vůbec tvořivý, ale opak je pravdou, protože i tvořivé řešení problému může mít jako pomocnou sílu určitý řád.

Využití dosavadních údajů – uvědomění si všech údajů, se kterými jsme se setkali a které známe, je dalším velmi důležitým krokem při řešení jakéhokoli problému. Ovšem pečlivé seznámení se se všemi údaji automaticky neznamená vyřešit problém. K získávání informací je dnes celá řada postupů a možností. Na tomto základě je možné řešit velké množství problémů, u kterých si nejprve utřídíme co známe a s čím jsme se již v minulosti seznámili.

Mezi další aspekty tvořivého přístupu k řešení problému patří i řešitelova schopnost uvědomit si, že výchozí údaje, které má k dispozici nemusí být pravdivé, nebo jsou pro dané řešení nepodstatné či zavádějící.

Větší počet nápadů či hypotéz – mnoho lidí volí způsob řešení problému, jako výběr z možných variant. Je možná práce skupiny lidí, kteří společně navrhnou několik způsobů, jak problém řešit a poté mohou společně vybírat nejideálnější řešení, nebo si každý jednotlivec rozhodne a vybere sám po zhodnocení pozitiv i negativ. Především pro řídicí pracovníky a učitele z tohoto vyplývá, pokud chtějí tímto tvořivým způsobem pracovat, motivovat a podněcovat ostatní (další pracovníky nebo žáky) k vytváření a navrhování možných řešení daného problému – nespokojit se pouze s řešením jedním, které často navodí nebo

navrhnou oni sami.

Kritické hodnocení nápadů – pokud jsou již navrženy možná řešení je důležité jejich kritické zhodnocení a posouzení. Je velmi důležité nechat ostatní vyjádřit své názory a poté společně kriticky hodnotit co ano a co naopak ne.

Mezi další tvůrčí metody práce patří např. motivace k produkování nápadů, vytváření vhodného klimatu, překonávání tradičního pohledu na problém, hlasitá řeč, dialog, diskuse – řešení problému ve skupině, tvořivé psaní, spojování různorodých neobvyklých prvků, analogie (zkušenost z podobného problému), modelování problémové situace.

Řešení tvořivých problémů se nevyhýbá ani těm nejmenším, a to konkrétně v mateřské škole. Učitelka musí být velmi obezřetná a všechny problémy řešit velice citlivě a s ohledem ke všem zúčastněným. Jedním z neúčinnějších metod využívaných právě u dětí předškolního věku je tvořivá hra. Hra je vedle lásky a práce jednou ze základních životních aktivit každého člověka, což znamená, že tuto metodu

lze využít nejen v mateřské škole a u dětí. Ovšem v dětském věku má dominantní úlohu a člověka provází po celý jeho život. Hra a projevy tvořivosti jsou spolu velmi úzce spojeny a často se vzájemně prolínají. Tvořivé činnosti vděčí za svůj původ hře a naopak hra bývá nedílnou součástí tvořivých činností. Hry se staly jednou z uznávaných vyučovacích metod žáků všech věkových metod, v dospělosti se ale hra z života člověka stále více vytrácí. Vhodně zvolená hra není ani pro dospělého utrácením času. Hra pomáhá rozvíjet tvořivé cesty myšlení, potlačuje lenost a zkosnatění, brání funkční fixaci a aktivizuje náš způsob uvažování. Existuje mnoho druhů her, které se mohou dělit podle zaměření nebo náročnosti (např. didaktické, psychologické, společenské, hlavolamy, hry kombinované).

2.5. Tvořivá osobnost

Tvořivost je velmi složitou problematikou, a tak je velmi těžké identifikovat osobnost, o které by se dalo říci, podle určitých, daných kritérií, že je tvůrčí. Na tvůrčí osobnost, díky dlouhodobým pozorováním, se vytvořila řada obecně platných názorů na jejich charakteristické rysy. Významné místo ve struktuře osobnosti zaujímají tvořivé schopnosti, které dávají předpoklad pro aktivní práci a produkci jedince. „Tvořivé schopnosti uvádí jako jeden z komponentů struktury nadání ve své tříkruhové koncepci nadání Renzulli. Nadání definuje jako interakci mezi třemi faktory osobnostních rysů – nadprůměrnými všeobecnými a specifickými schopnostmi, vysokou úrovní orientací na úkoly a vysokou úrovní tvořivosti.“ (Lokšová, Lokša 1999, str. 120 – 121). Výzkumy osobnostních rysů tvořivé osobnosti ukázaly, že jsou vysoce soběstační a výrazně vnitřně motivovaní, mírně introvertní, s vyhraněnými zájmy, nezávislí, dominantní ve vztazích, dále pak sebedůvěra nebo víra v sebe jako v tvořivého jedince, intelektuální kapacita je vyšší, flexibilita myšlení, originálnější, citlivější k problémům, estetické cítění, častěji improvizuje. Tvořivý člověk se nespokojí s rutinou, chce být radikálnější, svobodný, nechce se přizpůsobovat disciplíně a autoritě (s výjimkou té, kterou uznává a cení si jí), jeho osobnost je celkově mnohem složitější. Usiluje o vzdálenější cíle, mívá větší nároky na okolí, ale zároveň i sám na sebe. Může trpět až vysokou sebedůvěrou, která se ovšem může stát problémem v životě, konkrétně v mezilidských vztazích.

V poznávacích procesech percepčních, pozornostních a paměťových se projevuje např. „přesným pozorováním, všímavostí, postřehem zdánlivě nevýznamných detailů, je přístupná dojmům, je schopna hluboké dlouhodobější koncentrace, má cit pro analogii, je obratná v používání logických a intuitivních postupů.“ (Petrová, 1999, str. 33). Pro myšlenkové poznávací operace je

charakteristické usuzování, divergentní myšlení (vyskytuje se v případe, že řešení je několik a všechna jsou považována za správná), tvoření hypotéz, pochopení vztahů, abstrakce atd. Zároveň s myšlením můžeme pozorovat i změny v řečových projevech, jimi jsou např. používání novotvarů, zajímavá intonace, expresivita, vyjadřování se gesty i jinými formami neverbální komunikace, časté kladení otázek, určitá elegance při hovoru a mnoho jiných znaků.

Tvořivý člověk se projevuje i jinou dynamikou. Je pro něho typická potřeba aktivity, potřeba získávat informace, orientovat se, touží po novinkách, kdy mnohokrát potřeba nových dojmů se pro něho stává důležitější než potřeba jistoty a bezpečí.

Velmi problematickou složkou tvořivé osobnosti jsou duševní stavy a vlastní prožívání. Tento člověk se rád podělí o nové informace, o své zážitky a pocity. Je emociálně mnohem citlivější a zároveň i jeho empatické reakce jsou pravdivější. Existují dva profily, které jsou od sebe zdánlivě neoddělitelné – *základní tvůrčí profil* (je důležitý v každé pracovní činnosti, ve vystupování na veřejnosti, v sociálních interakcích, v pedagogické činnosti, nebo zájmové a kulturní) a *speciální tvůrčí profil* (kde jsou rozvinuty některé části základního tvůrčího potenciálu). Při tvorbě základního a speciálního tvůrčího profilu je nutné rozvíjet určitou strukturu osobnostních složek – 1) *úroveň intelektu*
 2) *úroveň speciálních schopností* – senzitivita (citlivost) k problémům, flexibilita, fluence (hustota), originalita, elaborace (zpracování), redefinice (přeměna)
 3) *motivace* – což je souhrn hybných činitelů, za které se považují takové skutečnosti, které jedince podněcují nebo naopak tlumí, aby něco konal či nekonal
 4) *další osobnostní faktory* – nezávislost, jedinečnost tvůrčí osobnosti, proměnlivost (v čase nebo struktuře jednání), občasná extrémita ve vlastnostech a chování, rozpornost (rozpory mezi různými názory), multidimenzionalita (velké

duchovní bohatství)

5) *interakční a sociální vztahy* – již od narození je člověk obklopen vztahy, komunikací a vzájemným ovlivňováním lidí, pro vývoj osobnostních vlastností jsou jedním z nejdůležitějších a nejčastějších činitelů

6) *prostředí, způsob života, tělesná a psychická kondice*

V mnoha profesích lze využít tvořivého myšlení a jednání, ovšem jedno z velmi náročných povolání na tvořivost je být učitelkou mateřské školy. Úkolem předškolního vzdělávání je doplňovat rodinou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat dítěti k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Toto předškolní vzdělávání by mělo obohacovat denní program dítěte a zároveň zajistit odbornou péči. Pedagog by měl působit na všechny děti vzhledem k jejich individuálním možnostem a potřebám. Měl by si uvědomit pomocí pozorování a další pedagogické analýzy konkrétní životní a aktuální situace. V tom všem pomáhá učitelce její vlastní tvořivost, která by měla být nedílnou součástí její osobnosti. Pomáhá jí rychlejším způsobem reagovat, lépe se připravovat, improvizovat, myslet kreativně, pozitivně a přizpůsobovat jednotlivé situace dětem, tak aby jim byly co nejbližší. Tvořivá učitelka je více aktivní, více se zaobírá děním kolem sebe, získáváním nových informací, její způsob chování a prožívání je vůči dětem více empatictější a vzdělávání probíhá více přiblíženo k dětem a jejich chápání. Z těchto důvodů by tvořivé jednání a myšlení mělo být nedílnou součástí osobnosti učitelky v mateřské škole. Dále by jí neměla chybět schopnost tuto tvořivost rozvíjet a podporovat u dětí předškolního věku ať pomocí prožitkového, kooperativního, spontánního učení, aktivit spontánních či řízených nebo hře jako takové, která je motivována a rozvíjena.

3. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a jeho impulsy k rozvoji tvořivosti dětí

3.1. Obecná charakteristika programu

Rámcový vzdělávací program je součástí Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice v tzv. Bílé knize, kde se nachází zákon o předškolním, základním, středním a dalším vzdělávání. Tímto se do vzdělávací soustavy zavedl nový systém kulikurálních dokumentů pro vzdělávání pro žáky od 3 do 19 let. Tyto kulikurální dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní představují Národní program vzdělávání a Rámcové vzdělávací cíle, které vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy, které si vytvářejí jednotlivé školy podle zásad v příslušném RVP.

Školní vzdělávací program je dokument, podle kterého by se mělo uskutečňovat vzdělávání dětí v konkrétní mateřské škole. Ta jej zpracovává v souladu s RVP PV a v souladu s obecně platnými právními předpisy. Školní vzdělávací program je stanoven školským zákonem jako povinná dokumentace mateřské školy a je dokumentem veřejným. Tento program vytváří ředitelka MŠ, dále se na jeho tvorbě spolupodílí pedagogický sbor, seznámeni rodiče, popřípadě by mohl být s rodiči projednáván. Dále je nutné projednat ho se zřizovatelem.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti, které probíhají ve vzdělávacích institucích, které jsou zároveň zařazeny do sítí škol a školských

zařízení. Jsou pro vzdělávání v mateřských školách závazná, dále pro mateřské školy s upraveným programem podle speciálních potřeb dětí a v pro přípravné třídy základních škol. Tento program určuje daný rámec, který je třeba dodržovat, ovšem je otevřený pro školu, učitele i pro děti a vytváří prostor pro vytvoření vlastního školního vzdělávacího programu, kde jsou dodržována určitá společná pravidla. S platností nového školského zákona se RVP PV stává dokumentem směrodatným nejen pro nositele předškolního vzdělávání, ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery.

Rámcový vzdělávací program byl zformulován tak, aby byl v souladu s odbornými požadavky současné kulturní reformy – akceptace přirozených vývojových specifik dětí předškolního věku a promítal je důsledně do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání

- umožňoval rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb
- zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání
- definoval kvalitu předškolního vzdělávání
- zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost

vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami

- vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí a pro individuální profilaci každé mateřské školy
- umožňoval mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám
- poskytoval rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i

vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání

Předškolní vzdělávání je uznáno zákonem jako legitimní v systému vzdělávání, představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

3.2. Činnosti, které program nabízí

Vývojové předpoklady a možnosti pro rozvoj dětí vyžadují upřednostňovat odpovídající metody a formy práce. Nejvhodnější jsou metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. Ve vzdělávání je třeba využívat přirozeného myšlení dětí a jejich spontánních nápadů a poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity a jeho vlastní uvažování, proto by aktivity měly vyplývat nejvíce z dětské hry, která je pro dítě tím nejlepším a nejpřirozenějším způsobem, jak objevovat svět kolem sebe.

Velmi významnou činností, která zastává velký význam ve vzdělávání dětí je spontánní sociální učení, kde se jako princip uplatňuje nápodoba. V předškolním vzdělávání by měly být využívány činnosti spontánní vyvážené řízenými. Jde o jejich vzájemné provázání a vyvážení. Vhodným způsobem je pedagogem řízená činnost přímo nebo nepřímou motivovaná, v níž je zastoupeno spontánní i řízené dění. Vzdělávací nabídka by měla být založena zejména na individuální volbě a aktivní účasti dítěte. Jednotlivé činnosti jsou zahrnuty v integrovaných blocích, které nerozlišují vzdělávací oblasti či složky, ale které nabízejí dítěti

vzdělávání v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích.

Vzdělávací nabídka jako prostředek vzdělávání představuje ve svém celku soubor praktických i intelektových činností nebo příležitostí, které jsou vhodné pro naplňování cílů předškolního vzdělávání. Pedagog by tuto nabídku měl respektovat a tvůrčím způsobem ji konkretizovat tak, aby jednotlivé nabízené činnosti byly mnohostranné a maximálně pestré a svou úrovní odpovídaly konkrétním možnostem a potřebám dětí.

U dítěte předškolního věku je důležité řešit problémy na základě bezprostředních zkušeností, postupovat cestou pokusu a omylu, zkoušet a experimentovat, spontánně vymýšlet nová řešení problémů a situací, hledat různé možnosti a varianty, mít vlastní a originální nápady, využívat při tom dosavadních zkušeností, fantazie a představivosti. Komunikovat v běžné situaci s dospělými i dětmi, umět samostatně rozhodovat o svých činnostech, umět si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej, odhadovat své nápady, jejich rizika, výhody a nevýhody. Rámcový vzdělávací program nastiňuje mnoho kompetencí, které by mělo dítě při odchodu z mateřské školy zvládnout, toto byly jen některé z nich, které souvisejí s tvořivostí dítěte. Společně s kompetencemi program obsahuje i vzdělávací nabídku, tedy činnosti, které může pedagog dítěti nabídnout. Chtěla bych v této kapitole vybrat konkrétní činnosti rámcového programu, které umožňují vhodně zvoleným způsobem rozvoj tvořivosti u dětí v mateřské škole.

Činnosti – manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem, činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují

- smyslové a psychomotorické hry
- konstruktivní a grafické činnosti
- hudební a hudebně pohybové hry a činnosti

- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinové konverzace (vyprávění zážitků, příběhů, vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu, podle vlastní fantazie, sdělování slyšeného druhým)
- samostatný slovní projev na určité téma
- vyprávění toho, co dítě slyšelo a zhlédlo
- přednes, recitace, dramatizace, zpěv
- hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest
- záměrné pozorování objektu a předmětů, určování a pojmenovávání jejich vlastností
- spontánní hra, volné hry a experimenty s materiálem a předměty
- smyslové hry, nejrůznější činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti
- námětové hry a činnosti
- činnosti zajišťující spokojenost a radost
- příležitosti a hry pro rozvoj vůle, vytrvalosti a sebeovládání
- výlety do okolí
- činnosti zaměřené k poznávání různých lidských vlastností, záměrné pozorování, čím se lidé mezi sebou liší
- dramatické činnosti, mimické vyjadřování nálad

- sociální a interaktivní hry, dramatické činnosti, hraní rolí
- kooperativní činnosti ve dvojicích, skupinkách
- různorodé společné hry a skupinové aktivity (námětové hry, dramatizace, konstruktivní a výtvarné projekty)
- tvůrčí činnosti slovesné, literární, dramatické či výtvarné
- sledování událostí v obci a účast na akcích, které jsou pro děti zajímavé
- praktické činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými látkami a materiály ve svém okolí a jejichž prostřednictvím získává zkušenosti s jejich vlastnostmi

3.3. Osobnost učitelky mateřské školy a její vliv pro rozvoj tvořivosti u dětí

Osobnost je velmi široký pojem, existuje zhruba padesát definic osobnosti. Je to velmi obsáhlá psychologická kategorie, která velmi stručně řečeno, popisuje individuální jednotu člověka, jednotu jeho duševních vlastností a dějů, která je založená na jednotě těla, a utváří se a projevuje se v společenských vztazích. Osobnost je velmi důležité a komplikované psychologické téma, které zahrnuje několik specifických okruhů, a to je *celkový popis osobnosti*, který zahrnuje vlastnosti, rysy a faktory osobnosti; *struktura a dynamika osobnosti*; *integrační funkce osobnosti* – jáství; *přístupy psychologických směrů k osobnosti* – teorie osobnosti.

Osobnost učitelky v mateřské škole by měla být vyrovnanou a přirozenou

autoritou, osobností, která má pozitivní vliv na další vývoj dětí. V mnohém by učitelka měla být přínosem a příkladem pro všechny děti ve stejné míře s ohledem na individuální rozdíly. Práce učitelky by měla být nestereotypní, kontakt s lidmi (mateřská škola, rodiče, okolí) by měl být obohacujícím nejen pro ostatní, ale i pro učitelku samotnou. Učitelka ovlivňuje do jisté míry budoucnost další generace, a s tímto vědomím by ke své práci měla přistupovat. Měla by stimulovat vlastní všestrannost, svou práci zakládat na daném rámcovém programu, rozvíjet své osobnostní dispozice a dětem dávat možnost samostatnosti a rozvíjení, jak ve výchově tak ve vzdělávání.

Z hlediska rámcového vzdělávacího programu vznikly mnohem vyšší nároky na osobnost učitele, který by měl být schopen teoretické sebereflexe vlastních činností a vzrostly i nároky na klíčové kompetence učitelů nebo-li „osobnostně orientované kompetence“, kdy hlavním požadavkem je orientace nebo zřetel k dítěti. Kompetence je způsobilost vykonávat určité činnosti na požadované úrovni. Z tohoto důvodu byly vypracovány klíčové kompetence učitelů mateřských škol: 1) pedagogické kompetence

– mít všeobecný pedagogický rozhled, orientovat se v kontextu výchovy a vzdělávání na základě znalosti vzdělávacích soustav a trendů, jejich rozvoje

2) diagnostická a intervenční kompetence

– používat prostředky pedagogické diagnostiky na základě znalostí individuálních a vývojových zvláštností dětí předškolního věku

- rozpoznat nadané děti, děti s problémy učení a chování

- poskytovat kompetentní rady rodičům

3) sociální a komunikační kompetence

– ovládat prostředky předškolní socializace dětí

- ovládat prostředky k utváření podnětného sociálního prostředí

- ovládat prostředky pedagogické komunikace ve třídě i s rodiči

4) předmětná a didaktická kompetence

- mít osvojeny multidisciplinární znalosti (naukové, jazykové, literární, matematické, přírodovědné....) a ovládat teorii i praktické činnosti ve výchovných předmětech (výtvarná, pracovní, ekologická, tělesná nebo hudební výchova)
- tvořivě pracovat se vzdělávacím programem, užívat adekvátně didaktické prostředky, vhodně využívat her
- umět informovat

5) manažerská kompetence

- znalost o zákonech a dalších normách, které se vztahují k výkonu profese učitelky mateřské školy
- znalost legislativy a personalistiky

6) profesně a osobnostně kultivující kompetence

- mít všeobecný rozhled
- působit na formování postojů a hodnotové orientace žáků
- vlastnit osobností předpoklady pro spolupráci v pedagogickém sboru a být schopen sebereflexe na základě sebehodnocení

Podstatnou částí je prokazatelnost získaných kompetencí, které je možné absolvováním příslušného studijního programu a vykonání bakalářské zkoušky, vlastní práce a pedagogická praxe. Udáván je tzv. profesní standart, což je normativ pro vstup do profese učitelky mateřské školy – možnost vydání normativ pro profesní standart (opravňuje vstup do určité profese).

Pedagogická tvořivost je funkcí nebo-li výrazem sociální kvality učitelek, směřuje k rozvoji tvořivých dispozic žáků, je výrazem schopnosti učitelky záměrně volenými prostředky podněcovat tvořivost žáků. U dětí je možné pozorovat projevy tvořivých dispozic, na které se učitel může v tomto směru zaměřit – obraznost a fantazie (mají nápady)

- vnímavost k problémům a snaha je řešit

- zvědavost (často se ptají, často neumí klást otázky)
- mají odvalu navrhovat neobvyklá řešení
- dokáží se soustředit na problém a chtějí ho dokončit
- někdy jsou impulzivní, mívají nezávislé projevy (prosazují se)
- nespokojenost s neustále se opakujícími postupy (stereotyp, tyto děti jakoby zlobí)

Učitelka mateřské školy má hned po rodičích velký vliv na rozvoji dítěte, i na rozvoji tvořivosti. Rozvoj tvořivosti je jednou ze součástí její práce a záleží jen na vhodném přístupu

učitelky, jak se k tomuto problému postaví a bude s dětmi pracovat a motivovat je. Tvořivost by měla být rozvíjena vhodným přístupem, umožňováním samostatného jednání a rozhodování, improvizace, vyjadřování vlastních nápadů nebo možnost samostatného řešení problémů. Rozvoj tvořivosti je důležitý nejen u dětí předškolního věku, ale i u osobnosti dospělého. Tvořivost je důležitá v jednání, ve vlastním přemýšlení a vyjadřování, v životě ve svém dalším uplatňování nebo rozvoji osobnosti vůbec. Současný program, který byl vytvořen, umožňuje rozvoj celé osobnosti dítěte předškolního věku, samozřejmě i tvořivosti. Důležité je ovšem zjistit, jak tento program a přístupy k rozvoji tvořivosti fungují v praxi. Proto je důležité zjistit, jak to ve skutečnosti s rozvojem a možnostmi práce s tvořivostí u dětí v mateřské škole opravdu je, proto je podstatnou částí výzkumná část.

4. Realizace záměrů školního vzdělávacího programu předškolního vzdělávání – rozvoj tvořivosti dětí v mateřské škole

4.1. Cíle praktické části práce

Cílem je zjistit, jakým způsobem je rozvíjena tvořivost dětí v podmínkách běžné mateřské školy. V jaké míře je možné její ovlivňování, pokud je individuální práce s nimi zaměřena konkrétně na rozvoj tvořivosti. Chtěla bych sledovat všechny okolnosti, které mohou děti ovlivňovat. K tomu je záměrně vytvořený program. Vzhledem k malému počtu dětí se jim maximálně věnovat a být jim plně k dispozici. Specifikem bude mít vybrané děti z různých sociokulturních podmínek, a i na tomto základě zjišťovat, jakou možnost má učitelka pracovat s dětmi, které nemají rodinné prostředí plně funkční a stimulující. Mým cílem je vytvořený program aplikovat ve spolupráci učitelky v další mateřské škole. Zjistit možnost rozvíjení tvořivosti v běžné třídě, kde je počet dětí stanoven podle zákona.

Program bude realizován ve spolupráci s učitelkou dané mateřské školy, kde budu působit a společně s ní předem připravené činnosti přizpůsobit možnostem každého dítěte, aby tvořivost těchto dětí byla rozvíjena v co největší míře, a aby použité postupy a metody byly ve shodě s jejich dosavadními zkušenostmi, věkem a individuálními odlišnostmi těchto jednotlivých dětí. Děti předem vybere třídní učitelka, která děti nejlépe zná a ví, u koho je tento výzkum vhodný, pro mě přínosný a zároveň, které dítě to zvládne (ne každé dítě je schopné a ochotné pracovat ze začátku s jinou učitelkou) .

4.2. Výzkumné otázky

1. Lze záměrně vytvořeným programem systematicky rozvíjet tvořivé dispozice dětí v mateřské škole?
2. Má nějaký významnější vliv, při rozvoji tvořivosti v mateřské škole, sociokulturní prostředí, ve kterém dítě žije?
3. Je možné vytvořený program využít se stejným záměrem i v jiné mateřské škole?

4.3. Použité metody programu a organizace ověřování rozvoje tvořivosti v MŠ

Poznávání dítěte probíhá především ve vztahu mezi učitelem a žákem, vztah je založen vzájemné interakci, vzájemném ovlivňování. Základem vztahu poznávání dítěte je komunikace, jak verbální (z 20%), tak i neverbální (80%). Vedle slov vnímá učitel pohledy očí, gesta, chůzi, vzájemné vztahy a chování mezi dětmi, jejich výkony a výtvary. Mezi konkrétní použité metody v této práci patří pedagogické pozorování, experimentální program, explorativní metody (anamnéza, dotazník), rozhovor s dítětem, psychologický rozbor výtvorů dětské činnosti.

1. pedagogické pozorování – je jednou ze základních technik, je používána v diagnostice, pozorovat můžeme zrakem i sluchem. Je jednou z nejdůležitějších a nejpoužívanějších metod v učitelském povolání.

V mateřské škole jako takové, ale i během stanoveného programu je dobré vést si určitý pedagogický záznam pro postřehnutí i malých krůčků (např. v hygienických návycích, sebeobslužných činnostech, vývoj řeči, vztahy mezi dětmi, rozvoj jemné motoriky, zlepšování koordinace pohybu, rozvoj vnímání, myšlení, představ, tvořivých dispozic. Pozorováním poznáváme dítě a tím prohlubujeme vztah k němu, zároveň můžeme dítěti více dát a nalézáme optimální přístup k jeho konkrétní osobnosti.

Existuje spousta druhů pozorování – *a) sebezpozorování* (introspekce), *b) celistvé*, které se zabývá zkoumáním obecných vlastností (extrovert X introvert, inteligence, temperament); *c) specifické*, kde zkoumáme konkrétní schopnost (vztah dvou dětí, jemná motorika, schopnost vyjadřování, fantazie, rozvoj tvořivosti); *d) krátkodobé*, které bývá nějakým výkyvem, kde výsledkem je dílčí informace; *e) dlouhodobé*, které přináší hlubší analýzu určitých pozorovaných jevů; *f) skupinové*; *g) individuální*, kdy pozorujeme jednoho člena skupiny; *h) skryté* (osoba neví, že je pozorována); *i) záměrné*, kde je dán konkrétní podnět; *j) celodenní*

Dítě by nikdy nemělo mít pocit, že je pozorováno, měli bychom znát cíl – co a proč chcí pozorovat. Podstatou je vytvořený plán pozorování, uvědomit si co je nejtěžším úkolem, vést si záznam a neměli bychom být zaujatí, ale zaujmout různé úhly pohledu.

2. experimentální program – nebo-li experiment probíhá v navozených podmínkách a dítě ví, že je zkoumáno, že je s ním záměrně pracováno. Vyvoláváme záměrně určitý jev, zkoumáme co jaký podnět v jedinci vyvolá. Tato metody spočívá v cílevědomém navozování jevů, ale jeho podmínky může experimentátor obměňovat. Učitelka si musí uvědomit co chce zkoumat, co chce ověřovat. Uvědomit si konkrétní podmínky,

kteřé budou souviset s výkonem dítěte (momentální rozpoložení, věk, zdravotní stav, prostředí, ve kterém se nachází, hlučnost, podmínky, které mohou vzniknout v průběhu jako např. někdo může přijít, vypnutá elektrika; reakce a projevy zkoumané osoby, kterou přímo pozorujeme, její vlastnosti, stavy, o kterých se dovídáme v průběhu pokusu. Další podstatnou částí je, jak budou výsledky dále zpracovávány, jak s nimi budeme pracovat.

Tento experimentální program by měl probíhat ve standardních (stejných) podmínkách podle předepsaných instrukcí. Měl by být spolehlivý, opakovatelný, přizpůsobitelný, měl by zkoumat to co zkoumat má, měl by být ověřitelný v praxi.

3. explorativní metody – jsou metody, které mají za úkol něco vypátrat nebo vyzvědět.

a) *anamnéza* – jedná se o vzpomínání, rozpomínání, kdy zjišťujeme minulost určitého jedince

- subjektivní – výpověď jednoho člověka o sobě

- objektivní – výpověď více lidí o jednom člověku (psycholog, rodič, učitelka, kamarád...)

- rodinná – zkoumá se zázemí jedince, ekonomická úroveň, kultura bydlení

- osobní – duševní a tělesný vývoj člověka od početí

Údaje by měly být co nejvšestrannější (povahové rysy, rozumové schopnosti, zvláštnosti v citovém životě, kladné a záporné vlastnosti, zájmy a záliby, hodnotová orientace), informace by měly být od co největšího počtu osob, aby nedocházelo ke zkreslování.

b) *dotazník* – je písemná metoda, která je založena na písemné odpovědi respondentů. Možná je metoda škálování, kdy je dána stupnice. Dotazník může vyplňovat i učitelka na některou problematiku u dětí.

4. rozhovor s dítětem – je doplňková metoda, jde o komunikaci mezi dvěma jedinci, používáme co nejmenší množství otázek. Rozhovor může být např. individuální (mezi dvěma osobami), skupinový, řízený (předem připravené otázky), volný (možné dávání doplňujících otázek). Důležité je navození klidné atmosféry, důvěry, otázky by měly být jednoznačné, nevtíravé a nemanipulativní (př. „Ty jsi smutný?“), nutné je dát dostatek času na přemýšlení, je možné použít registrační přístroje.

5. psychologický rozbor výtvorů dětské činnosti – v předškolním věku je možné zkoumat např. výtvarný projev na určité téma, různé grafomotorické projevy (přítlak tužky, obrysy, volnost pohybů ruky), hra dětí (především hra námětová např. na rodinu), vztah mezi dětmi, vrstevníky. Rozboru by mělo předcházet pozorování. V mladším školním věku je možné se zaměřit na výtvarný projev nebo slohovou práci, ve starším školním věku zjišťovat úroveň dopisů, deníku, slohových prací, tvorby dítěte. U rozboru dětské kresby se můžeme zaměřit na kresbu na volné téma (jaký námět si dítě vybralo jako téma, lze sledovat dlouhodobě jestli se mění), způsoby provedení (volba barev vzhledem k ploše), výstižnost kresby (jestli dítě zobrazuje podstatné znaky nebo detaily), průběh kresebné činnosti (jak dítě drží tužku, zda si ji přendává, jestli kreslí pomalu, rychleji, zaujatěji, soustředěně, zkoumají se charakterové a volní vlastnosti). Tímto způsobem je možné zjišťovat úroveň senzomotorických schopností, celkovou vývojovou úroveň, inteligenční předpoklady, výrazový projev, momentální zaměřenost, rozpoložení dítěte (nemoc, únava, nálada, poslední zážitky).

6. škálování – jde o postup uplatňování stupnice, ta má ovšem jako vědecký prostředek určitá omezení, kterých si musíme být vědomi. V oblasti společenských věd je používána celá řada škál. V této práci je použita stupnice odhadu vlastnosti žáka, kdy se zaměříme na konkrétní vlastnost žáka př. osobité řešení, snaha navrhnout a prosadit své vlastní nápady, zajímavé otázky dětí, které jsou ohodnoceny daným stupněm úrovně 1 – 5.

Velmi důležitou metodou, která se používá nejen v mateřské škole je hodnocení činností. Prostřednictvím hodnocení se můžeme hlouběji uvědomovat diagnózu dítěte (stav jeho schopností a možností). Podstatné je zachovat objektivitu – nemít vůči dítěti předsudky, nebýt zaujatý, dítě chápat co nejkompexněji, vyvarovat se jednostrannosti. Hodnocení slouží k tomu, abychom dokázali odhadnout další vývoj dítěte a i to, na co se můžeme zaměřit. Hodnocením bychom měli povzbuzovat, motivovat k dalším činnostem, ale mělo by být pozitivní, konkrétní, ovšem zároveň citlivé a pravdivé. V mateřské škole je nejvíce využíváno hodnocení *průběžné*, které je více konkrétní, důležité oceňovat i snahu, a *závěrečné*, kdy bychom měli vždy vyzdvihnout něco pozitivního na práci nebo jednání dítěte.

Experimentální program spolu s hodnocením jednotlivých činností viz.

Příloha č. 1

Kritéria k programu rozvoje tvořivosti

Kritéria k činnostem

1. celkový dojem ze společné činnosti
2. jaká byla atmosféra společné činnosti

3. nakolik se vlastní realizace shodovala s původním záměrem
4. jak reagovaly děti
5. jak jsem se uvedla já jako učitelka
6. co činnost dětem dala
7. jak byly naplňovány plánované cíle a popřípadě jakého dalšího cíle jsme se dotkli
8. jak fungovala motivace, organizace, použité prostředky a metody práce
9. nakolik činnost vycházela a respektovala potřeby a zájmy a vlastní nápady dětí
10. uplatnila jsem schopnost tvořivě improvizovat
11. dostaly prostor všechny děti
12. byly zohledněny a naplněny individuální a specifické potřeby jednotlivých dětí
13. co z konkrétní činnosti vyplývá pro další práci
14. má společná činnost přesah do dalších aktivit a běžného života

Jedná se o obecná kritéria, tedy jakýsi obecný rámec, který je nutno dále specifikovat pro tvořivé činnosti a vybrat pouze některé konkrétní, abychom byli schopni je sledovat.

A/ vyvolaly připravené aktivity (pomůcky, různé činnosti, metody) zájem či aktivitu u dětí?

B/ měly všechny děti příležitost účastnit se těchto činností podle svých představ a nápadů, jak činnosti dokončit?

C/ stal se cíl připravené tvořivé činnosti cílem i pro děti a podařilo se ho splnit?

D/ v čem byly poznamenány (na základě pozorování) nejvýraznější rozdíly mezi dětmi?

E/ měly děti možnost vyjádřit své vlastní pocity z činnosti, jak vše prožívaly?

Chtěla bych se ale také opřít a kritéria hodnocení práce dětí, kde lze pracovat opět s obecným rámcem kritérií, ovšem vyjít z daných informací nejprve obecně:

A/ pobyt dítěte v mateřské škole (délka, přizpůsobení)

B/ věk dítěte

C/ specifické a individuální rozdíly a charakteristiky jednotlivých dětí

Poté je nutné vyjít z toho, co jsme o jednotlivých dětech, které se účastní programu, zjistily.

Ke kritériím posuzování práce dětí a jejich tvořivých aktivit jsem zvolila systém škálování, kde konkrétní děti zhodnotím podle předem daného bodového systému.

Kritéria pro posuzování dětí :

- a) zaujetí dítěte k činnosti, zápal pro daný úkol, jeho snaha úkol dokončit
- b) osobité řešení, snaha navrhnout a prosadit své vlastní nápady, zajímavé otázky dětí
- c) využití dosavadních zkušeností a zájmů
- d) další specifické projevy (ve vztahu k věku dítěte, k jeho individuálním a specifickým rozdílům)
- e) aktivita dítěte z hlediska pobytu a postavení jeho osobnosti v mateřské škole

V závěru každé činnosti bude následovat hodnocení, složeno ze dvou částí :

1. z pozice učitelky (první část - tedy obecná kritéria, která byla specifikována)
2. jednotlivých dětí podle kritérií, která budou zařazena do tabulky (viz. ukázka tabulky) - využití škálování

Aktivita č. 1 -	dítě 1	dítě 2	dítě 3	dítě 4	dítě 5
zaujetí dítěte.....	*				
osobité řešení, vlastní nápady....					
využití dosavadních.....					
další specifické projevy					
z hlediska pobytu a postavení....					

* bodování 1-5 bodů

1 - nejméně

5 - nejvíce

Vybrané kompetence činností - *domluvit se slovy i gesty, improvizovat, tvořivě jednat* (Co se stalo potom?, Ukaž kdo jsi!, Dokončíme pohádku, Obrázkový příběh)

- *řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat nápady* (Pomůžeme kamarádovi, Dokonči obrázek, Trojité obrázky, Kreslení na skládaný papír)

- *vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivní, výtvarné, hudební, dramatické, pohybové) i ve slovních výpovědích k nim* (Skvrny, Naše hudební skupina, Hry s kuličkami, Dívej se, dívej co to mám)

- *zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných technik* (Slepíme se knížku, Stavíme naší vesnici, Kdo bydlí v naší vesnici?, Kouzlíme s naší vesnicí)

- *přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí a uvažuje také vyjádřit* (Co se děje na obrázku, co se mohlo stát?, Co slyšíš?, Máme rádi školičku, Zavři oči a maluj)

Kostra zápisu činnosti

1) ÚVOD - cíl

- úkol
- téma
- pomůcky
- organizace
- počet dětí
- věk dětí

2) METODICKÝ POSTUP - motivace

- hlavní část
- závěr

3) HODNOCENÍ ČINNOSTI - hodnocení z pozice učitelky

- hodnocení jednotlivých dětí podle daných kritérií

4.4. Charakteristika souboru respondentů

Soubor respondentů se skládá z pěti pozorovaných dětí, které jsou náhodně vybrány paní učitelkou. Jedná se o děti z běžné mateřské školy ve Vimperku. Samozřejmostí je souhlas rodičů a ochota zúčastněných dětí spolupracovat. Jedná se o třídu, kde je v současné době zapsáno 19 dětí, jelikož třídní paní učitelka je zde jen na 0,75 úvazku a střídá se s paní ředitelkou. Naplnění třídy vyplývá z vyhlášky zákona, který udává, že jedna paní učitelka může sama na vycházku maximálně s dvaceti dětmi. Jinak je v této mateřské škole zapsáno 109 dětí rozděleno do čtyř tříd.

K mému výzkumu mi byli vybráni dva kluci (Ondřej a Baroš) a tři holky (Lucka, Veronika a Anička).

Ondřej – do mateřské školy dochází čtvrtým rokem, je velice inteligentní a přesně vždy ví co chce. Na druhou stranu je ale velmi nesoustředěný a hyperaktivní, a vzhledem k tomu mu byl pedagogicko-psychologickou poradnou doporučen odklad školní docházky. Vše ho velmi zajímá, je bystrý, ale neustále potřebuje být zaměstnaný. Z tohoto důvodu je nutné při práci s ním připravovat a předkládat větší překážky a úkoly, než dětem ostatním.

Baroš – je šestiletý chlapec, který do mateřské školy chodí třetím rokem. Je turecké národnosti (oba rodiče pocházejí z Turecka), tudíž je nutné pracovat s ním trochu individuálním způsobem vzhledem k mentalitě. Doma je velice přeceňován, rodiči je považován za velmi nadaného a schopného. Bohužel právě to mu občas vytváří problém ve vztazích s ostatními dětmi, kterým jako cizinec nevadí, ale nechtějí poslouchat, jak všechno umí. Když dostane úkol je velice pomalý, téměř neschopný samostatné práce. Někdy dochází k problémům s porozuměním, některá méně používaná česká slova mu dělají problémy a vznikají tak nečekané situace (viz. Program činnost číslo 12).

Lucka – je v této třídě nejmladší, je jí pět let. Do mateřské školy chodí druhým rokem. Je velmi tichá, klidná a introvertní. Ve třídě má pouze dvě kamarádky a s ostatními dětmi příliš nekomunikuje. V tomto jejím chování ji podporují svou výchovou a příkladem její rodiče, kteří ji moc nepouštějí ven samotnou s jinými dětmi. Chodí s ní, velmi se jí věnují a dalo by se říci, že jí „vyšlapávají cestičku“. Maximálně se snaží řešit problémy za ní.

Veronika – začala chodit do mateřské školy tento rok, takže je zde od září 2006. Nikdy dříve jinou školku nenavštěvovala, byla doma spolu s matkou, která byla s dalším sourozencem na mateřské dovolené. Jejím problémem je samostatná

činnost, které není téměř schopna. Stále má potřebu se alespoň ptát co by mohla, co by měla atd. Jedním z největších cílů učitelky je naučit ji je sžít se s kolektivem dětí, který ji obklopuje.

Anička – v mateřské škole je třetí rok, je z jednovaječných dvojčat. Je velmi aktivní, schopná samostatné práce, téměř bezproblémová. Dokáže se nadchnout pro činnost, která se jí zdá zajímavá a velmi snadno se nechá nemotivovat. Doma je jí věnována velká pozornost, rodiče se snaží maximálně se dětem věnovat, ovšem neřeší jejich problémy. Byl jí doporučen odklad školní docházky vzhledem k velmi výrazné vadě řeči (zadrhávání, špatná výslovnost).

Záznamový arch k hodnocení tvořivých dispozic

Jméno: Ondra

1) Tvořivý projev – přiměřený věku

- nebojí se experimentovat a pracovat s fantazií
- ve výtvarném pojetí akceptuje i sociální prostředí
- umí svůj výtvar popsat a vysvětlit
- působí barevně a tvarově harmonicky a optimisticky
- disponuje určitými dovednostmi a předpoklady k výt. čin.

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

2) Hudební projev – intonačně i rytmicky čistý

- přirozený projev
- nápadité užití písňe k představení

- užití hudebního či rytmického nástroje

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

3) Dramatický projev – originalita a nápaditost

- odvaha a nasazení
- využití rekvizit a pomůcek
- schopnost improvizace

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

4) Jazykový projev – slovně bohatý, obsahově přesný, neformální

- srozumitelný a příjemný
- logopedicky správný
- hlasově čistý a přiměřený, bez stylizace a pitvoření, obohacený vtípem

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

5) Osobnostně sociální charakteristika – spolupracuje se spolužáky

- nezesměšňuje ostatní, nemá potřebu nezdravě vyniknout
- věří si, nepodceňuje se, zvládá stresové situace
- umí naslouchat ostatním

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

Záznamový arch k hodnocení tvořivých dispozic

Jméno: Baroš

1) Tvořivý projev – přiměřený věku

- nebojí se experimentovat a pracovat s fantazií

- ve výtvarném pojetí akceptuje i sociální prostředí
- umí svůj výtvar popsat a vysvětlit
- působí barevně a tvarově harmonicky a optimisticky
- disponuje určitými dovednostmi a předpoklady k výt. čin.

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

2) Hudební projev – intonačně i rytmicky čistý

- přirozený projev
- nápadité užití písňe k představení
- užití hudebního či rytmického nástroje

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

3) Dramatický projev – originalita a nápaditost

- odvaha a nasazení
- využití rekvizit a pomůcek
- schopnost improvizace

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

4) Jazykový projev – slovně bohatý, obsahově přesný, neformální

- srozumitelný a příjemný
- logopedicky správný
- hlasově čistý a přiměřený, bez stylizace a pitvoření, obohacený vtipem

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

5) Osobnostně sociální charakteristika – spolupracuje se spolužáky

- nezesměšňuje ostatní, nemá potřebu nezdravě vyniknout
- věří si, nepodceňuje se, zvládá stresové situace
- umí naslouchat ostatním

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

Záznamový arch k hodnocení tvořivých dispozic

Jméno: Lucka

1) Tvořivý projev – přiměřený věku

- nebojí se experimentovat a pracovat s fantazií
- ve výtvarném pojetí akceptuje i sociální prostředí
- umí svůj výtvar popsat a vysvětlit
- působí barevně a tvarově harmonicky a optimisticky
- disponuje určitými dovednostmi a předpoklady k výt. čin.

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

2) Hudební projev – intonačně i rytmicky čistý

- přirozený projev
- nápadité užití písňe k představení
- užití hudebního či rytmického nástroje

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

3) Dramatický projev – originalita a nápaditost

- odvaha a nasazení

- využití rekvizit a pomůcek
- schopnost improvizace

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

4) Jazykový projev – slovně bohatý, obsahově přesný, neformální

- srozumitelný a příjemný
- logopedicky správný
- hlasově čistý a přiměřený, bez stylizace a pitvoření, obohacený vtipem

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

5) Osobnostně sociální charakteristika – spolupracuje se spolužáky

- nezesměšňuje ostatní, nemá potřebu nezdravě vyniknout
- věří si, nepodceňuje se, zvládá stresové situace
- umí naslouchat ostatním

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

Záznamový arch k hodnocení tvořivých dispozic

Jméno: Veronika

1) Tvořivý projev – přiměřený věku

- nebojí se experimentovat a pracovat s fantazií
- ve výtvarném pojetí akceptuje i sociální prostředí
- umí svůj výtvar popsat a vysvětlit
- působí barevně a tvarově harmonicky a optimisticky
- disponuje určitými dovednostmi a předpoklady k výt.

čin.

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

2) Hudební projev – intonačně i rytmicky čistý

- přirozený projev
- nápadité užití písňě k představení
- užití hudebního či rytmického nástroje

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

3) Dramatický projev – originalita a nápaditost

- odvaha a nasazení
- využití rekvizit a pomůcek
- schopnost improvizace

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

4) Jazykový projev – slovně bohatý, obsahově přesný, neformální

- srozumitelný a příjemný
- logopedicky správný
- hlasově čistý a přiměřený, bez stylizace a pitvoření, obohacený vtipem

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

5) Osobnostně sociální charakteristika – spolupracuje se spolužáky

- nezesměšňuje ostatní, nemá potřebu nezdravě vyniknout
- věří si, nepodceňuje se, zvládá stresové situace
- umí naslouchat ostatním

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

Záznamový arch k hodnocení tvořivých dispozic

Jméno: Anička

1) Tvořivý projev – přiměřený věku

- nebojí se experimentovat a pracovat s fantazií
- ve výtvarném pojetí akceptuje i sociální prostředí
- umí svůj výtvar popsat a vysvětlit
- působí barevně a tvarově harmonicky a optimisticky
- disponuje určitými dovednostmi a předpoklady k výt. čin.

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

2) Hudební projev – intonačně i rytmicky čistý

- přirozený projev
- nápadité užití písň k představení
- užití hudebního či rytmického nástroje

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

3) Dramatický projev – originalita a nápaditost

- odvah a nasazení
- využití rekvizit a pomůcek
- schopnost improvizace

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

4) Jazykový projev – slovně bohatý, obsahově přesný, neformální

- srozumitelný a příjemný

- logopedicky správný
- hlasově čistý a přiměřený, bez stylizace a pitvoření, obohacený vtipem

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

5) Osobnostně sociální charakteristika – spolupracuje se spolužáky

- nezesměšňuje ostatní, nemá potřebu nezdravě vyniknout
- věří si, nepodceňuje se, zvládá stresové situace
- umí naslouchat ostatním

Minimálně 1 2 3 4 5 6 7 8 v plné míře

4.5. Analýza výsledků

Ukončením programu mě čekal nelehký úkol posouzení jednotlivých hodnocení a celkového náhledu na mnou prováděné činnosti. Bylo nutné si znovu pročíst jednotlivé charakteristiky dětí a hodnocení u každého úkolu, který byl zadán v programu. Občas s problematickým plněním cílů činností nakonec vše dopadlo nad má očekávání. Tedy na začátku byly položeny jednotlivé hypotetické otázky, na které jsem po celou dobu mé práce hledala odpovědi.

1. hypotetická otázka – „*Lze záměrně vytvořeným programem systematicky rozvíjet tvořivé dispozice dětí v mateřské škole?*“ – při příchodu do mateřské školy, kde jsem neznala nikoho a nikdo neznal mě, byly mé pocity smíšené. Děti, které mi byly předem vybrány, jsem nikdy předtím neviděla, a tak tím nejdůležitějším bylo zpočátku vzájemné seznamování. Možná to mělo své výhody, jelikož jsme neměla žádné předsudky (neměla by je mít žádná učitelka mateřské školy) a začínali jsme spolu s dětmi úplně od začátku. První činnosti probíhaly v klidu, všichni byli šikovní, ovšem stále byl cítit ostych a bylo znát, že ke mně děti nemají zatím důvěru. Vše se však v průběhu mého působení začalo velice radikálně měnit. Děti mi začaly říkat paní učitelko už samozřejmě, svěřovaly se mi se svými zážitky a problémy. Začali jsme si vzájemně věřit, což při této práci je velmi důležité. Když jsem znovu četla jednotlivá hodnocení a zpětně se rozpomínala na práci, kterou jsem vykonala měla jsem dobrý pocit. Zjistila jsem, že poctivou prací, velkým nasazením a individuálním přístupem k jednotlivým dětem je možné v nich postupně probouzet mnohé. *Snažila jsem se rozvíjet tvořivé dispozice, na které ještě v mnoha školkách není kladen velký důraz. Každá činnost byla pro děti něčím zajímavá, v určitém směru měla rozvíjet jejich tvořivé vnímání, myšlení a jednání. Myslím, že to se podařilo. Velkou výhodou byl omezený počet dětí a předem připravený program. Práce by nebyla*

tak úspěšná, pokud bych měla pracovat s velkou skupinou dětí, protože individuální přístup a maximální podpora každého dítěte by byly omezeny. Tedy na tuto otázku odpovědět lze, a to kladným způsobem. Děti se postupem času stávají aktivnějšími, schopnými nebát se a improvizovat, pracovat se svou fantazií bez omezení. Mají zároveň i chuť hledat nová řešení, účastnit se neobvyklých situací a pracovat se svými dosavadními zkušenostmi v plném rozsahu – samozřejmě novým, neobvyklým způsobem.

Chtěla bych uvést konkrétní případ rozvoje tvořivých dispozic u dítěte. Např. Anička se zpočátku velmi styděla a měla strach vyjádřit svůj vlastní názor. Ovšem podporou a individuálním přístupem se tento strach zmírnil. Nepatří mezi děti, které se hned chtějí projevit (jako např. Ondra), ale už nemá tak velký problém sdělit své myšlenky, své nápady.

Dále pak u Baroše byl největší problém jeho samostatnost. Zpočátku se moc neprojevoval. Nechtěl s námi příliš komunikovat, byl spíše uzavřený a hodně reagoval na Ondru (opakoval po něm, nechal si napovídat, neuměl pořádně pracovat s vlastními zkušenostmi a svou fantazií). Ovšem postupně se začal snažit sám vymýšlet, přicházet s novými nápady a možnostmi a nebát se je projevit.

2. hypotetická otázka – „Má nějaký významnější vliv, při rozvoji tvořivosti v mateřské škole, sociokulturní prostředí, ve kterém dítě žije?“ – znát zázemí dítěte je nezbytné. Mnohdy se za špatným rodinným prostředím mohou skrývat problémy, které se objeví až později (školní docházka, vzájemné vztahy mezi lidmi). Proto jsem se ještě před začátkem mého výzkumu chtěla alespoň trochu seznámit se sociokulturním zázemím jednotlivých dětí. Ovšem v dnešní době to není zcela jednoduché. Rodiče si brání své soukromí a o mnohých věcech neví ani paní učitelky samotné, které ve třídě běžně učí. Byla jsem ale ráda za pár základních informací, které mi byly poskytnuty. Některé informace jsem se dozvíдалa až v průběhu činností od samotných dětí (ovšem pozor na zkreslení

dítěte – informace nemusí být objektivní). Sociokulturní prostředí dítěte a rodina jako taková vůbec mají v životě dítěte nezaměnitelnou úlohu, a to i co se týče rozvoje tvořivosti v mateřské škole. Rodina dává dítěti základní informace a poznatky. Do mateřské školy dítě vstupuje již s určitou výbavou od svých rodičů a okolí, které ho obklopuje.

V jednotlivých činnostech se ukazovalo, jakým způsobem je dítě vedeno, jaké má možnosti rozvoje doma, jaké zkušenosti, s čím se již v životě setkalo. Ovšem na druhou stranu konkrétní posouzení není možné, jelikož informace a poznávání rodiny blíže mi bylo poskytnuto pouze zprostředkovaně, čímž by mohly být některé poznatky zkreslené. Pro dítě je např. důležité snažit se samostatně řešit problémy – novými způsoby. Mnoho rodičů ovšem svému dítěti „ušlapává cestičku“, čímž mu tuto možnost bere. Rodiče by měly dát možnost dítěti rozvíjet se po všech stránkách, tedy i těch tvořivých. Záleží nejenom ale na tom, jak je s dítětem jednáno a jak je vychováváno, ale důležité je i prostředí, ve kterém dítě žije (myslím po materiální stránce). Zda mu jeho prostředí, např. pokoj nebo hračky a pomůcky které má, umožňuje tvořivý pohled na svět a další rozvoj jeho tvořivých dispozic. Ovšem tuto hypotetickou otázku nemohu přímo ani potvrdit ani vyvrátit. Rodinné prostředí je velmi důležitým faktorem nejen v rozvoji tvořivosti, které dítě do jisté míry ovlivňuje. Ovšem moje poznatky o konkrétních rodinách mohly být zkreslené, jelikož jsem informace získávala zprostředkovaně.

3. hypotetická otázka – „Je možné předem vytvořený program využít se stejným záměrem i v jiné mateřské škole?“ – „Tento program mě velice zaujal, zpočátku jsme měly s kolegyní obavy zda je v našich silách vám pomoci. Nakonec jsem se rozhodly, že to zkusíme a dnes toho vůbec nelitujeme. Vámi vytvořený program se nám velice líbil, činnosti byly pěkné a velmi jasně napsané. Pro naše děti i pro nás se to stalo velkým přínosem. Nejen u pozorovaných dětí, ale i u těch ostatních se projevíly známky tvořivého myšlení a jednání. Ovšem

velmi záleží i na dosavadním vedení rodiny, které pro děti tvoří základ.“ (paní ředitelka J.L. MŠ Volary)

Tento dopis od paní ředitelky mi hodně pomohl. *Zjistila jsem, že je možná aplikace programu i v jiné mateřské škole. V některých případech možná s malými obměnami témat nebo změnou výběru pomůcek. Je velice výhodné mít možnost srovnat činnosti daného programu alespoň ve dvou mateřských školách.* Nedochozí ke zkreslení a je možné si některá fakta ověřit více konkrétně.

Některé činnosti zaujaly děti méně, jiné více, záleží to i na povaze třídy, jaké děti se v ní nachází, jak jsou doposud vedeny. Samozřejmě i jaké jsou jejich dosavadní zkušenosti. Např. v MŠ ve Vimperku jsem děti velmi zaujala tématem Kouzlíme s naší vesnicí, naopak pro děti v MŠ Volary nebyla tato činnost až tak zajímavá. Tedy je možné předem vytvořený program použít i v jiné mateřské škole. Vše záleží na konkrétních učitelkách, jejich spolupráci, nadšení a aktivitě. Jakým způsobem jsou schopny organizace a práce s činnostmi, které jsou jim předloženy. Samozřejmě záleží i na možnostech, provozu a celkovém chodu dané mateřské školy. *V tomto případě se tato hypotetická otázka potvrdila.*

5. Závěr

Existuje mnoho pohledů na tvořivost, jak z pedagogického tak i psychologického hlediska. Mnoho lidí se zabývaly různými charakteristikami tvořivých dispozic v užších nebo širších pohledech. Tvořivost je možné rozvíjet v každém věku, ovšem již v tom předškolním mohou být položeny ty nejzákladnější kameny k jejímu dalšímu vývoji. Nemůžeme sice hovořit o tvořivosti jako takové, je přizpůsobena věku dítěte, je velmi specifická. V tomto období je důležité tyto vlastnosti rozpoznat, vhodně diagnostikovat a dále s nimi

pracovat. Všímat si dítěte jako tvořivé osobnosti, kterou je nutné vnímat a dále rozvíjet celý její potenciál.

„Většina dětí přichází na svět s větším potenciálem, než jaký se jim v životě podaří využít.“ (Einonová 2002, str. 6). Některé se dost nesnaží z obavy, že něco pokazí, chybí jim odvaha nebo se domnívají, že na to tzv. „nemají“. Jindy mají děti špatné podmínky (učitele, rodiče) k jejich rozvíjení. Víra v dítě je jedním z důležitých přístupů k dítěti.

Předškolní věk je jedním z nejdůležitějších období dětského věku, kdy jsou pokládány základy prvního vzdělání (odlišného od školního), dítě si vytváří řádnou představu o sobě, okolí i celém světě. V poslední době je kladen na toto období čím dál větší důraz. Pro lepší orientaci a práci v mateřských školách byl ministerstvem vytvořen Rámcový program pro předškolní vzdělávání (RVP), ze kterého čerpá každá mateřská škola. Tento program si upravuje podle svých možností a podmínek a vytváří si svůj vlastní Školní vzdělávací program. RVP obsahuje velkou nabídku činností, které je možné využít podle představ a zkušeností každé učitelky mateřské školy. Obsahuje též dovednosti, které by dítě mělo zvládnout na konci tohoto období. A je jen na každém pedagogovi, jak činnosti pojme, jak si vše upraví podle svých možností a jak jednotlivé vědomosti, dovednosti a schopnosti předá dětem. Školní vzdělávací program by měl již obsahovat postupy k rozvoji tvořivosti dětí v mateřské škole. A Třídní vzdělávací program, který si vypracovává každá třída jednotlivě by měl tyto postupy dále rozvíjet.

Důležitou součástí předškolního vzdělávání je bezpochyby osobnost učitelky. Její jednotlivé kompetence a osobnost by měly být v harmonii, aby její práce s dětmi byla co nejúčinnější. Nejen že by měla učitelka vzdělávat děti, ale zároveň by se měla učit i ona od nich.

V mateřské škole je rozvoj tvořivosti velmi důležitý, jak pro práci dětí, jejich

osobnost tak i pro jejich další vzdělávání. V tomto ohledu je vhodně vytvořený program výhodou. Učitelka přesně ví co sleduje, co chce rozvíjet, jaké si stanovila cíle a jakými způsoby toho chce dosáhnout. Hodnocením jednotlivých činností je možné posuzovat postupný vývoj nebo naopak pokles dětí, v tomto případě je nutné hledat příčiny. Samozřejmě je možné takové programy vytvářet a používat nejen k rozvoji tvořivosti, ale i k rozvoji jiných výchovně vzdělávacích oblastí. Je ovšem nutný pečlivý a individuální přístup, čas na každé jednotlivé dítě. Tady může nastat problém, vzhledem k velkým počtům dětí na třídách, kdy není možné řádně poskytovat plnou individuální péči. Ovšem je možné činnost přizpůsobit, pracovat ve skupinkách, kde je přeci jen větší možnost práce s jednotlivými dětmi – ovšem je to náročnější na organizaci.

Je přínosné pokud je možné své výsledky a závěry porovnat s názorem jiných. Srovnání práce s jinou mateřskou školou se zdá jako velmi výhodné a také přínosné. Přínosné pro konkrétní výzkum, tak i pro stranu druhou, v tomto případě pro paní učitelky a děti dané třídy. Ukazuje se, že sociokulturní prostředí a přístup učitelky v mateřské škole je velmi významný pro každé dítě.

Velký význam v životě každého zaujímá jeho sociokulturní prostředí, které nás velmi významně ovlivňuje. Rodina dává každému první seznámení s okolím. Je důležité nechat dítě samostatnému vnímání, hledání a seznamování, samozřejmě s nutnou pomocí, aby co nejlépe a nejhlouběji vnímalo svět, který jej obklopuje. Rodina by neměla dítěti nic usnadňovat, ale na druhou stranu ani ho nechat bezmocné – bez pomoci.

6. Seznam použité a citované literatury

1. Einonová, D.: Naše dítě – rozvoj tvořivosti. Havlíčkův Brod, Fragment 2002.
2. Hlavsa, J.: Psychologické problémy výchovy k tvořivosti. Praha, SPN 1981.
3. Kern, H., Mehlová, Ch., Nolz, H.: Přehled psychologie. Praha, Portál 2000.
4. Lokšová, I., Lokša, J.: Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole. Praha, Portál 1999.
5. Mertin, V., Gillernová, I.: Psychologie pro učitelky MŠ. Praha, Portál 2003.
6. Pausewangová, E.: 100 her k rozvoji tvořivosti. Praha, Portál 1992.
7. Petrová, A.: Tvořivost v teorii a praxi. Praha, Vodnář 1999.
8. Somr, M.: Úvod do metodologie a metod výzkumu. České Budějovice 2006.
9. Rámcový program pro předškolní vzdělávání. Praha, VUP 2004.

7. Příloha č. 1 – program k rozvoji tvořivosti

1. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivého jednání a přemýšlení

úkol: improvizovat, bez přípravy vymýšlet

téma: **Co se stalo potom?**

organizace: na koberci, možno u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: kniha s příběhy méně známými nebo jednoduché vymyšlené příběhy, různé výtvarné pomůcky (barvy, uhle, křídly, pastelky.....)

METODICKÝ POSTUP

motivace: začnu vyprávět tajemný příběh o holčičce Markétce, nechtěla jíst oběd a maminka ji poslala do lesa za trest na dřevo (klestí na zátok - vysvětlit pojem klestí). Markétka šla a šla, ale najednou se před ní objevil stín. Co to mohlo být? Co se mohlo dít dál, jak to mohlo dopadnout?

hlavní část: Každý si zkusí být Markétkou, co by udělal? - improvizované jednání. Možnost dokončování dalších jiných příběhů, ale zkusit se neopakovat po kamarádovi, vymýšlet sám - zkusit si to nakreslit. Předejde se „opisování“.

Každý nakreslí podle sebe konec příběhu a poté si to vzájemně převyprávíme.

závěr: napsání příběhu na čtvrtku na nástěnku a popsání kreslené konce příběhu dětí k němu.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – aktivita připravená pro děti je zaujala, hodně záleží na

vlastním zaujetí a momentálním rozpoložením, děti byly aktivní a všechny dostávaly stejnou příležitost účastnit se činnosti, ovšem zpravidla ty více aktivnější děti se snaží být více vidět. Měly možnost vyjádřit své nápady. Myslím, že cíl byl splněn – děti měly zájem přemýšlet a podílet se na činnosti aktivně. Nejvyšší rozdíl mezi dětmi jsem spatřila v jejich dosavadních zkušenostech, záleží kdo se setkal s jakou situací. Na konec bylo jejich největším přáním po komunikativní činnosti zahrát si hru, takže jsme se k závěrečnému hodnocení ani nedostaly. Samozřejmě jsem je zhodnotila alespoň pár pochvalnými slovy na konec.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	3	4	2	3	3
osobité řešení, vlastní nápady....	1	5	2	3	2
využití dosavadních.....	2	4	1	2	3
další specifické projevy	2	4	2	3	2
z hlediska pobytu a postavení....	1	5	2	3	1

2. ÚVOD

cíl: užívání gest, tvořivě jednat

úkol: improvizace na zadaný úkol

téma: **Ukaž kdo jsi!**

organizace: ve třídě na koberci, možno i venku

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: žádné

METODICKÝ POSTUP

motivace: stoupnu si před děti a pouze svými pohyby těla a gesty jim předvedu vybrané zvíře (např. čáp, medvěd, pes, kočka). Koho předvádím? Kdo jsem?

hlavní část: budu čaroděj a postupně budu děti začarovávat v různá zvířátka (využití i vlastních nápadů dětí) - zkusí ostatním dětem beze slov ukázat, pouze pomocí svého těla a gest, v co je čaroděj začaroval. Nutné zohledňovat věk. Možná je obměna i na povolání, také spolupráce ve dvou či ve třech.

závěr: na konec, můžeme zkusit i zvuky zvířat, ocenění komu se jaké zvíře (povolání) povedlo (musíme samozřejmě pochválit všechny děti - ale konkretizovat).

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – velmi důležité je mít předem připravené v zásobě možnosti, co lze předvádět. Nemělo by se stát, že najednou nemáme nápad a děti také ne, proto je u této, ale i každé další činnosti důležitá příprava. Cíl této činnosti je nakonec i cílem dětí, jelikož je velmi baví gesty a pohybem těla představovat zvířata i různá zaměstnání, tvořivě jednat, když toto si neuvědomují (tvořivé jednání). Tato činnost je pro všechny děti velmi atraktivní – mají pohyb, možnost samostatnosti a je legrace. Všichni se vystřídalý, ovšem někdo si to zkusil pouze jednou a na podruhé už se mu nechtělo a chtěl se jen dívat a hádat. Velmi záleží na dosavadních zkušenostech dětí, jakou možnost měly ve svém životě se takto prezentovat a co znají a neznají (chování zvířat, různé profese).

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	4	5	3	4	3
osobité řešení, vlastní nápady....	2	4	2	3	2
využití dosavadních.....	3	5	2	3	2

					70
další specifické projevy	2	3	3	3	2
z hlediska pobytu a postavení....	1	4	2	3	1

3. ÚVOD

cíl: rychle reagovat a tvořivě myslet

úkol: rozvoj tvořivosti, dokončení pohádky

téma: **Dokončíme pohádku**

organizace: v dolní třídě naší MŠ (větší prostor na koberci)

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: staré látky, hadry, převleky a masky, maňásci

METODICKÝ POSTUP

motivace: lehne si na zem a já začnu vyprávět pohádku „O červené Karkulce“ - v části, kdy Karkulka již potkala vlka a on běžel k chaloupce, pohádku ukončím.

hlavní část: jak tahle pohádka končí, jak ji známe? Poté dám dětem prostor k přemýšlení, jak různě by tahle pohádka mohla skončit (různé varianty konců, ale i samotného průběhu pohádky). Tu verzi pohádky, která se nám bude nejvíce líbit (možná i ta původní) si zahrajeme i s převleky. Určitě budu dětem radit, pomáhat a napovídat, ale nejprve jim nechám prostor.

závěr: naší verzi pohádky, kterou s dětmi vymyslíme, přeříkáme i ostatním dětem ve třídě a necháme je i s paní učitelkou ji zhodnotit - co se jim líbilo?

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tato činnost byla pro děti velmi zajímavá, až mě zaskočilo, jaký u nich vyvolala zájem, až na Baroše, který nemá moc schopnost vyjádřit se a

nemá ani moc zkušeností. Každý měl možnost říci, jakým způsobem by mohla pohádka skončit, někdo řekl konce dva, záleželo na nápaditosti a aktivitě dětí. Děti se snažily rychle vymýšlet a vyjadřovat každou svou momentální myšlenku. V této činnosti asi hodně záviselo na zkušenostech dětí s pohádkou, každé má ty zkušenosti úplně jiné. Ovšem snažily se vyjádřit vše co by se mohlo stát, jak by si to přáli nebo naopak nepřáli.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	3	4	1	4	3
osobitě řešení, vlastní nápady....	3	4	1	3	2
využití dosavadních.....	2	5	1	2	2
další specifické projevy	1	4	2	2	2
z hlediska pobytu a postavení....	2	4	2	3	1

4. ÚVOD

cíl: domluvit se, tvořivě uvažovat, rozvoj spolupráce

úkol: vymyslet příběh pomocí obrázků

téma: **Obrázkový příběh**

organizace: ve třídě - komunitní kruh

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: různé obrázky (lidi, věci, jídlo, nástroje, zvířata, cokoli co nás může obklopovat - alespoň 20ks)

METODICKÝ POSTUP

motivace: ve třídě než přijdou děti rozložím obrázky na zemi barevně dolů, aby na

ně nebylo vidět - moment překvapení, tajemství (co se na obrázcích skrývá?)
hlavní část: já i děti si každý postupně vybereme 3 obrázky, naším úkolem je vymyslet krátký příběh nebo pohádku, kde se objeví to, co je na těch obrázcích - začnu já. Je možná i spolupráce 2 nebo 3 dětí, možnost vybírat i více obrázků. Radit a pomáhat dětem ano, ale nejprve je nechat s jejich vlastní fantazií.
závěr: zhodnocení vymyšlených příběhů a konkrétní pochvaly dětí, hodnocení ne jen obecné, ale ke každému dítěti (je jich jen pět).

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tato činnost vyvolala u všech dětí maximální zájem (na jejich schopnosti a momentální projevování). Všichni se zapojily, vrhly se na obrázky a ve většině případů nebyl velký problém využít svých zkušeností s obyčejným životem nebo pohádkami a vymyslet příběh. Baroš bylo třeba stále usměrňovat radit, pomáhat – nemá moc rozvinutou nápaditost, tvořivé myšlení. Někdo vymyslel příběh jeden, druhý by jich klidně vymyslel pět, opět hodně záleželo na zkušenostech a tvořivém myšlení jednotlivých dětí. Můj cíl se stal i vnitřním cílem dětí, protože se snažily vzájemně si pomáhat, domluvit se a nechat plynout svou vlastní fantazií. Tato činnost byla zjevně pro ně potěšením a své pocity vyjadřovaly pomocí svých příběhů.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	4	5	3	3	3
osobité řešení, vlastní nápady....	3	5	1	3	2
využití dosavadních.....	2	4	1	2	2
další specifické projevy	2	3	2	3	1
z hlediska pobytu a postavení....	2	4	2	3	2

5. ÚVOD

cíl: myslet kreativně, předkládat vlastní nápady, rozvoj kladných citových vztahů

úkol: vyřešit problém, jak můžeme pomoci, když někdo pláče

téma: **Pomůžeme kamarádovi**

organizace: venku, na zahradě

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: žádné, pouze obrázek uplakaného dítěte

METODICKÝ POSTUP

motivace: chlapci na obrázku se ztratil míč, jak mu můžeme pomoci? Co pro něho můžeme udělat? - nápady dětí

hlavní část: kdy je každý z nich smutný? Kdy pláčou? Každý řekne, kdy je smutný nebo kdy pláče a já s ostatními dětmi budeme navrhovat, co bychom mohly udělat, aby se to zlepšilo.

závěr: zhodnocení, jak si můžeme pomoci a že je to důležité pro nás všechny. Já někomu pomůžu, on zase na oplátku třeba příště pomůže mně, a tak se i pozná kamarád - chce mi pomoci.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – v této činnosti jsem poznala, že děti mají s tímto problémem velké zkušenosti a to opravdu každý (v různé míře). Každý chce pomoci, protože každý z nich ví, jaké to je když jsem smutná. Nejvíce je mrzí, pokud jsou smutní kvůli rodičům. Každý měl vlastní nápady a myslím, že to hodně souvisí s tím, co pomáhá jim samotným, když jsou smutní, ale velmi pozitivně se projevíly citové projevy mezi jednotlivými dětmi. Podařilo se mi tedy splnit cíl, který jsem si předložila. Děti se velmi snažily a myslím, že tento můj cíl se stal cílem i pro ně,

chtějí pomoci. Nevšimla jsem si výrazných rozdílů, ale měly tentokrát velkou možnost projevit své vlastní pocity, své prožívání.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	4	3	3	4
osobitě řešení, vlastní nápady....	2	4	3	2	2
využití dosavadních.....	3	5	3	3	3
další specifické projevy	4	3	4	4	2
z hlediska pobytu a postavení....	2	3	3	3	2

6. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivosti a představivosti, předkládat vlastní nápady

úkol: dokončit obrázek podle fantazie, nebát se tvořit

téma: **Dokonči obrázek**

organizace: u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: výtvarné pomůcky (křídly, pastelky...), papíry A4 s předkreslenou částí (přiloženy)

METODICKÝ POSTUP

motivace: co by mohlo být tohle kolečko na papíře? - ptám se dětí. Nebo tenhle trojúhelník? Zkusíme ty obrázky dokreslit.

hlavní část: každý si dokreslí obrázek podle své fantazie, svého uvážení. Mohou jich udělat i více pokud jim to půjde a stihnou to nebo dodělat odpoledne či další den ráno.

závěr: jak ze stejného podnětu mohou různé děti vytvořit individuální výtvary - každé dítě je jiné, má svou fantazii a své zkušenosti - zhodnocení dětem.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tato činnost se mi zpočátku zdála pro někoho těžká, ovšem jak se ukázalo, tak pokud necháme dětem čas a prostor, dočkáme se velmi překvapivých výsledků. Děti se vyjadřovaly až neuvěřitelně samostatně, každý maximálně, ale zároveň pomocí vlastní fantazie vytvářel opravdu originální výtvary. V této práci se každý našel, využil své dosavadní zkušenosti, vědomosti a momentální rozpoložení a všechny své prožitky a vnesl je do obrázku. Překvapil i Barošek, který většinou mývá problém s vyjádřením vlastních nápadů a myšlenek. Na základě těchto obrázků je možné posoudit s čím se které dítě setkalo, co je pro něho přirozené a jak pracuje se svou fantazií.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	3	4	3	4	3
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	3	4	2
využití dosavadních.....	3	5	5	4	2
další specifické projevy	2	4	4	2	2
z hlediska pobytu a postavení....	2	4	3	3	1

7. ÚVOD

cíl: řešit problém, rozvoj fantazie a tvořivosti

úkol: rozlišit tři stejné obrázky

téma: **Trojité obrázky**

organizace: u stolečků, na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: pro každého 3 obrázky se stejným motivem domečku (přiloženy), 3 obrázky jednoduché panenky (přiloženy) - poté před dětmi dotvořím, výtvarné pomůcky

METODICKÝ POSTUP

motivace: na koberci ukážu tři stejné obrázky panenky. Vidí na nich děti rozdíl? Žádný není. Poté ty tři panenky před dětmi rozliším (barvy, vlasy, doplňky, pozadí...). Rozlišit tři domečky, aby si lidé nespletli, kde kdo bydlí.

hlavní část: každý dostane tři obrázky domečků a může začít pracovat - jakkoli a s čímkoli bude chtít z materiálu, který jsem připravila na stůl. Samostatná práce - mohu pomoci a zasáhnout, ale jen když je to nezbytné.

závěr: vyhodnocení, jak si kdo poradil a jaké rozdíly v jeho domečcích jsou.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tato činnost vyvolala velmi zajímavé reakce. Děti samy začaly řešit, jak si své domečky poznávají oni sami a uvědomovat si, co všechny k takovému domu patří, na co by neměly zapomenout. Každý využil svých zkušeností v maximální míře, podle svého bydliště. Velmi mě potěšilo, když byly děti touto činností nadšené. Byly znát rozdíly mezi dětmi v tom směru, kde které dítě bydlí a s čím se kdy setkalo, jak si dovedlo představit, že vyřeší daný problém. Touto činností jsem poznala, že všichni už mi důvěřují a spolupracují rádi, což mě velice potěšilo a podpořilo mé další snažení a úsilí. Čím dál více mi připadá, že děti chtějí tvořit, přemýšlet a spolupracovat, že to dělají rády a ne proto, že byly vybrány.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	4	4	4	5	4
osobité řešení, vlastní nápady....	3	4	3	5	3
využití dosavadních.....	4	5	4	5	3
další specifické projevy	3	4	3	3	2
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	3	3	2

8. ÚVOD

cíl: myslet kreativně, samostatně pracovat, rozvoj představivosti a fantazie

úkol: vytvořit si svůj ornament

téma: **Kreslení na skládaný papír**

organizace: u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: výtvarné pomůcky (pately, křídly, barvy, silné fixy), papíry A4

naskládané na obdélníčky (8 - 16 - 32)

METODICKÝ POSTUP

motivace: na koberci, na šachovnici zkusíme barevnými kostičkami vytvářet různé obrazce, každý si to může zkusit.

hlavní část: Každý dostane jeden papír (menší děti s osmi a větší děti s šestnácti obdélníčky) - vyberou si barvy (mohou i jen jednu) a začneme pracovat stejně jako na koberci jen teď místo s kostičkami s barvami. Mohou zkusit i více.

závěr: zhodnocení, co jejich ornamenty představují, co jim připomínají? Nakonec si jimi vyzdobíme šatnu.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – motivace byla pro děti velmi zajímavá, možná to pro ně bylo i jednodušší než poté samostatná činnost, jelikož mohly kostičku vyjmout ze svého obrázku a nahradit jinou. Práce na papír byla o něco složitější, ale děti se velice snažily. Chtěly si to vyzkoušet i vícekrát. Myslím, že cíl činnosti byl splněn, děti zkoušely experimentovat a moc mě překvapilo, že pracovaly samostatně. Nikdo neměl velkou tendenci „opisovat“, kromě Lucinky. Ta nemá moc schopnost samostatně pracovat, je zvyklá, že rodiče pracují za ní. Za to např. Verča není zvyklá se podle někoho opičit, když chce naopak hodně radit – ovšem při této činnosti tomu tak nebylo. Každý pracoval jen podle svých představ, fantazie a schopností. Tady se ukázalo, jakou mají děti skutečnou fantazii.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	4	4	3	5	4
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	3	4	2
využití dosavadních.....	3	4	2	4	2
další specifické projevy	3	4	3	4	3
z hlediska pobytu a postavení....	3	3	3	3	2

9. ÚVOD

cíl: rozvoj představivosti v tvořivých činnostech, rozvoj fantazie, slovního vyjadřování

úkol: přemýšlet o tom, co jsem vytvořil a dokázat o tom hovořit a pojmenovat

téma: **Skvrny**

organizace: u stolečků, na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: vodové barvy, štětce, kelímky, igelity, čtvrtky A4, zástěrky pro děti

METODICKÝ POSTUP

motivace: ukážu dětem hotovou skvrnu, co mám připravenou (nakapané různé barvy po čtvrtce a čtvrtka přeložená napůl - co vám připomíná? Co by to mohlo být? Jaké tam jsou barvy? - pojd'te, vytvořte si každý svou barevnou skvrnu - pak jí dáme i jméno)

hlavní část: u stolečků, připravené igelity a čtvrtky na stolečkách. Vysvětlím dětem postup práce a začneme pracovat, necháme práce zaschnout (podepíšeme) a poté si každý vezme svůj obrázek a nechám děti přemýšlet o stejných otázkách, jako jsem jim položila na začátku ke svému obrázku.

závěr: nakonec si obrázek i pojmenujeme a vystavíme je do šatny na nástěnku, aby se mohli podívat i rodiče.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – činnost, která upoutala všechny děti. Měla jsem trochu strach, že to pro některé bude příliš těžké, ale velice mě potěšili a mile překvapili všichni. Ani jsem nečekala, že každý bude chtít tolik pracovat a chtít o tom i mluvit. U Verunky je znát, že není zkušená v mluvení před více dětmi, ale pomalu už začíná její ostych opadat a i práce s ní je mnohem jednodušší. Stává se samostatnější. S Ondrou je naopak práce čím dál lepší proto, že začíná být klidnější a vyrovnanější, což mu velice prospívá. Celkově bych tuto práci shrnula jako velice úspěšnou, každý pracoval samostatně, jsou znát rozdíly u dětí v jejich předchozích zkušenostech, ale to nikoho neomezuje, naopak se dozvídají nové informace a vjemy od těch ostatních.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	5	4	5	4
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	5	4	5	3
využití dosavadních.....	4	5	4	5	3
další specifické projevy	4	5	3	5	4
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	3	4	3

10. ÚVOD

cíl: rozvoj fantazie, sluchového vnímání, vnímat a přemýšlet o zvucích

úkol: na co všechno se dá hrát?

téma: **Naše hudební skupina**

organizace: na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: Orfeovy hudební nástroje, vše co je možné najít ve třídě, poté i venku

METODICKÝ POSTUP

motivace: doprostřed třídy dám kufřík s nástroji - „Co by mohlo být v kufru?“.

Kufr otevřu, každý se podívá co je v něm a chvíli je nechám, ať se v něm přehrabou, zkusí si jednotlivé nástroje. Poté si každý vybere jeden nástroj.

hlavní část: Zkusíme být taková naše malá školičková hudební skupina, s pomocí nástrojů si i zazpíváme známé písničky (nástroje si budeme střídat mezi sebou).

Co když se ale nějaké skupině nástroje rozbijí? Musí si najít jiné, aby mohli dále hrát (např. dvě vařečky místo dřívěk, dvě poklice místo bicích činelů, lžičky namísto trianglu, drobné penízky kelímku či pytlíku namísto tamburíny...atd.) -

nechám děti samotné ve třídě hledat a přemýšlet = poté si zazpíváme s novými nástroji.

Možná obměna i venku, co všechno najdeme na co se nechá hrát.

závěr: nejhezčí nástroje, popovídání co se komu povedlo, jaký měl kdo nápad.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – touto činností jsem myslím děti moc neoslovila. Stalo se mi to poprvé. Ne že by je to vůbec nebavilo, ale jelikož jsou to děti z hudební třídy, což jsem při psaní příprav nevěděla, oni hudební nástroje znají, vědí co s nimi a zpěv nemá smysl hodnotit. Ovšem druhá část úkolu – najít něco jiného na co lze hrát je zaujalo. Každý hrál na co jen mohl, nechala jsem jim volnost a prostor, aby měly možnost se samostatně projevit. Všichni mají zkušenost s nástroji od září již velikou, takže značné rozdíly tu znát nebyly, i když zpočátku byl trochu ostych zda opravdu mohou zkusit hrát na cokoliv, ovšem brzy se ztratil. V závěru byl tedy cíl splněn. Když motivace nedopadla přesně podle záměrů.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	3	4	3	3	2
osobité řešení, vlastní nápady....	3	5	3	5	2
využití dosavadních.....	4	5	3	4	3
další specifické projevy	4	4	2	3	4
z hlediska pobytu a postavení....	3	5	3	4	3

11. ÚVOD

cíl: rozvoj zručnosti, jemné motoriky a fantazie v tvořivých činnostech, rozvoj spolupráce, navrhování vlastních nápadů

úkol: s pomocí vlastní tvořivosti udělat kuličkám dráhu

téma: **Hry s kuličkami**

organizace: na lině ve třídě

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: vše co najdeme ve třídě lze použít, cokoliv se může hodit

METODICKÝ POSTUP

motivace: začneme venku, vezmeme kuličky, uděláme důlek a budeme si cvrkat, ale dobré by přeci bylo kdybychom si mohli s kuličkami hrát i vevnitř, ale jak to udělat, protože důlek si tam neuděláme, tak co s tím?

hlavní část: co takhle dráhu pro kuličky? Dám dětem první podnět (např. z kostek a dřevěných placatých desek postavím kopeček s mostem a zatačkou). Pak nechám děti přemýšlet, co dál, jak pokračovat? Mohou využít vše co najdou, co je napadne - autodráhu pro malá autíčka, garáže, něco vyrobit z modelíny, nádobí z kuchyně. A když se kulička někde zastaví nevádí, popostrčíme ji. Ať zkusí každý něco vymyslet, kdo nechce sám, může s kamarádem, pak jednotlivé části pospojujeme.

závěr: vše můžeme nechat, jak to je a dráhu ukázat a i nechat na hraní pro ostatní děti.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – bohužel na tuto činnost jsem měla děti pouze tři, jelikož dvě onemocněly. Na druhou stranu jsem ale na tuto činnost potřebovala více pracovat s jednotlivými dětmi, více jim pomáhat, takže nakonec omezený počet byl nakonec výhodou. Všichni znají cvrknání kuliček, ale udělat si vlastní dráhu, kde se ty kuličky skutečně dostanou až do cíle bylo pro děti velmi zábavné. Velmi mě

pobavily jejich návrhy na dráhu (koulet po talíři a poté odvézt na lžičku; auto se sklápěčkou, které pošle kuličku dál; využití ruliček z toaletního papíru, které mají v pracovním koutku... atd.). Všechny činnosti, které jsem kdy měla zatím pro děti připravené se povedly podle momentálního rozpoložení dětí, podle dosavadních zkušeností nebo podle tvořivých dispozic v konkrétních činnostech.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	4	-	4	-	5
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	-	4	-	3
využití dosavadních.....	5	-	4	-	4
další specifické projevy	3	-	4	-	4
z hlediska pobytu a postavení....	3	-	5	-	3

12. ÚVOD

cíl: rozvoj představivosti, slovního vyjadřování, rozvoj smyslového vnímání

úkol: vymyšlení příběhů na základě náhodného výběru předmětů, rozvoj představivosti

téma: **Dívej se, dívej co to mám**

organizace: ve třídě na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: v batůžku schované různé předměty, alespoň deset

METODICKÝ POSTUP

motivace: kouzelný batůžek, co v něm asi je? Budeme hádat - postupně vytáhnou tři věci. Nejprve jednu, děti mají zavřené oči a já je budu obcházet - co to v té ruce

mám, co jsem vytáhla, možnost osahání. Nemluvit nahlas, jen přemýšlet a pak to schovám a hádat budou všichni.

hlavní část: zkusíme vymyslet příběh, kde se objeví tyto tři věci. Každý řekne nápad, co by se v tom příběhu mohlo stát. Poté si každý vytáhne jeden předmět a zkusí vymyslet krátký jednoduchý příběh - u mladších dětí stačí jen co by se mohlo dít v tom příběhu, stačí jen jednoduché věty. Tahají postupně, čas na rozmyšlení, pomoci překonat ostych.

závěr: zhodnocení před dětmi, co se komu povedlo, jaký měl kdo nápad - co se nám líbilo. Kdo pěkně pracoval - motivace pro další činnosti.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – touto činností byly děti více než nadšené. Zajímalo je co drží v ruce, nesnažily se ani koukat a podvádět. Zároveň se zajímaly o to, co si vytáhl nebo dostal do ruky ten druhý. Problém vznikl u Baroše, který neuměl pojmenovat mušli – věděl co drží v ruce, ale neznal český název. V této činnosti s námi již nepracovala Lucka, kde vznikl problém ze strany rodičů – nepřáli si, aby dále semnou spolupracovala. Nakonec jsem musela ale činnost zkrátit, nedostali jsme se k vymýšlení příběhů, jelikož děti chtěli každý si všechno poslepu osahat, vyzkoušet – nechtěla jsem to přetrhout a nutit je do něčeho jiného, když byly tímto tak zapálené a nadšené. Jako ve většině ostatních činností, tak i tady hodně záleželo na předešlých zkušenostech, a to způsobovalo největší rozdíly mezi jednotlivými dětmi – kdo se s čím setkal.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	4	5	5	4
osobité řešení, vlastní nápady....	4	4	5	4	3
využití dosavadních.....	4	5	4	4	3

					85
další specifické projevy	3	3	5	4	3
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	4	4	3

13. ÚVOD

cíl: zjišťovat skutečnosti o svém okolí pomocí výtvarných technik, rozvoj fantazie, jemné motoriky

úkol: vytvoření knihy o naší vesnici

téma: **Slepíme si knížku**

organizace: u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: různé výtvarné pomůcky (vodovky, křídly, pastely, pastelky, tempery, barevný papír, lepidlo, prstové barvy, kousky látek, nůžky), čtvrtky A4, igelity, štětce

METODICKÝ POSTUP

motivace: na vycházce po vesnici jsme byly, ale abychom ji mohly ukázat i ostatním, kdo ji naznají, tak připravíme knížku o naší vesnici, ale ne ledajakou. Každý si ke svému obrázku přidá něco, co by chtěl jinak, nebo jak by se mu to líbilo víc.

hlavní část: každý si vybere, co bude dělat a jakým způsobem. Každý by měl dělat jinou část vesnice a budu se snažit, aby i jinou výtvarnou technikou - rozmanitá kniha, ale nejprve to uděláme tak jak to skutečně je, ale pak si o tom budeme povídat. Každý řekne k té své části, co by chtěl jinak a jak by to chtěl a pak to tak vytvoří. Poté dírkočkáčkou uděláme do obrázků dírky a svážeme, tak jak to k sobě patří - vždy jeden realistický a jeden z představivosti dětí.

závěr: společné prohlížení knihy a povídání o ní.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – jelikož jsem nakonec pracovala s dětmi z mateřské školy ve městě, vznikl v tomto úkolu trochu problém. Děti neznají celé své město, ale pouze tu část kde bydlí, nebo kam chodí. Ovšem jak se ukázalo nevadilo to, každý řekl co zná on, prošli jsem se v okolí školky, kde to děti znají velice dobře. Chtěla jsem aby každý dělal tak jak to skutečně je, ale hned jak jsem zadávala úkol, tak si moc přály rovnou tvořit do obrázku změny, jak by si to přály, jak by to chtěly. Nechala jsem tedy pracovat jejich fantazii, která mě velmi překvapovala. Čím déle s těmito dětmi pracuji, tím více mě překvapují. Mnou pozorovatelné projevy se stále více rýsují a já mám možnost už velmi snadno a zajímavě s nimi pracovat. Jediné co se nepovedlo, tak pracovat různými výtvarnými technikami, jelikož všichni si chtěly vyzkoušet pracovat křídami, které zatím nevyzkoušely v dřívějších činnostech – nechala jsem je. Nechtěla jsem jim bránit v jejich samostatném jednání. Nakonec jsem si udělali knížku těch nejnámějších míst pro nás (naše domovy, obchody, nemocnice, pošta, vlakové a autobusové nádraží – to je známé všem dětem). Jediný kdo překvapil byla Anička, jindy velice aktivní, svérázná a s velkou fantazií, byla dnes spíše zamlklá a neprojevovala se. Později jsem se dozvěděla, že je nejspíše nemocná, je taková již třetí den a i maminka o ní říkala, že je nachlazená a není to ona, jak ji známe.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	4	4	3	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	3	-
využití dosavadních.....	5	4	5	3	-
další specifické projevy	4	5	3	3	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	4	3	-

14. ÚVOD

cíl: rozvoj představivosti, rozvoj spolupráce

úkol: všimnout si, co se děje kolem mě, rozvoj spolupráce

téma: Naše „dětská“ vesnice

organizace: u stolečků (dva spojené dohromady), na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: velká čtvrtka A1, křídové barvy

METODICKÝ POSTUP

motivace: vycházka po naší vesnici, co vše tu máme, podle čeho ji poznáme, jak co vypadá (tvar, barva), k čemu co slouží, kde se co dělá

hlavní část: nejprve si popovídáme co všechno máme u nás na vesnici a poté co bychom tu ještě chtěli, co by se nám tu líbilo. Na velkou čtvrtku si společně uděláme mapu naší „dětské“ vesnice – něco uděláme tak jak to skutečně je a to je to nejdůležitější (obchod, obecní úřad, škola, zdravotní středisko...), ale poté přidáme na naši mapu co bychom si přáli, po čem toužíme, abychom to tu měli. Každý bude mít možnost říct si své přání a splnit si ho zakreslením na mapu.

závěr: shrneme společně co jsme udělali a poté dáme i popsanou mapu na chodbu školky na nástěnku, aby si všichni mohli prohlédnout naše přání

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tuto činnost jim propojila s činností číslo 13, jelikož spolu souvisejí. Již víme co u nás ve městě máme, co bychom chtěly jinak a na čem a teď máme najednou možnost udělat si něco svého, vlastního a jen podle sebe. To

chce každé dítě a to se mi potvrdilo. Tady se znovu ukázalo, jaká je fantazie a představivost každého jednotlivého dítěte. Moc chtěly např. cirkus, zoo, velký bazén nebo kolotoč, na který by mohly jít kdykoliv. Hodně záleželo na spolupráci všech dětí. Musely se domluvit, kam co umístí a jak to udělají, nechala jsem to jen na nich a konečný výsledek byl výborný. Hodně bylo znát co si které dítě přeje, jak se na co dívá a co je pro něho zajímavé. Jejich dětská vesnice by byla opravdu jejich snem.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	5	5	5	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	5	-
využití dosavadních.....	4	5	5	4	-
další specifické projevy	2	4	3	3	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	3	3	3	-

15. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivého myšlení, fantazie

úkol: zjišťovat skutečnosti o svém okolí, práce s textilem

téma: **Kdo bydlí v naší vesnici**

organizace: v tělocvičně

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: různě barevné kousky látek, různé oblečení a doplňky

METODICKÝ POSTUP

motivace: kdo všechno tu s námi bydlí? Jací jsou? Co dělají? Jak vypadají? Podle čeho je poznáme?

hlavní část: zkusíme být někým jiným, ale někým kdo v naší vesnici bydlí.

Použijeme formu spolupráce – vždy vybereme jednoho – domluvíme se na roli (za koho bude – necháme ale na jeho výběru, jen můžeme poradit), a poté budeme hledat vhodné oblečení. Nakonec se obleču i já a uděláme si malou diskotéku.

závěr: popovídáme si o tom, kdo za koho byl a co měl na sobě.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tato činnost byla připravena pro děti z vesnické mateřské školy. Jelikož jsem pracovala nakonec ve městské mateřské škole nastal problém. Zjistila jsem, že všechny děti neznají pana starostu, pani doktorku zná každý jinou, protože nechodí ke stejné. Každý zná toho, kdo bydlí blízko něho, kdo je mu nejbližší. Proto jsem nakonec jako alternativu zvolila to, že nám každý představí někoho ze svého okolí. Koho zná, koho potkává, ví jak vypadá, jediná podmínka byla, že to nesmí být nikdo z rodiny. Děti volily paní prodavačku, kadeřnici nebo pana zubaře. Poté jsme si je představily i z dramatické stránky – co říká, jak se chová. Nakonec to dopadlo velmi dobře. Každý si na někoho vzpomněl, koho ostatní neznají a snažil se nás s ním představit. Na druhou stranu byly ale činnosti, které děti zaujaly více. Velmi se ale snažily, už se přede mnou vůbec nestydí a práce s nimi je čím dál zajímavější a lepší.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	4	4	3	4	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	5	-

					90
využití dosavadních.....	3	5	4	4	-
další specifické projevy	2	4	3	3	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	2	3	-

16. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivosti, fantazie, schopnosti nebát se mluvit

úkol: říct svůj názor svá přání

téma: **Kouzlíme s naší vesnicí**

organizace: u stolečků, na koberci, venku

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: různé stavebnice, kostky

METODICKÝ POSTUP

motivace: vycházka po vesnici, a již venku si říkáme co bychom tu chtěli jinak, co by se nám líbilo. Kdybychom mohli, co bychom si přičarovali.

hlavní část: Po návratu si své nápady připomeneme a začneme si svou vysněnou vesnici stavět – využijeme různých stavebnic a kostek, které máme ve třídě.

Budeme spolupracovat a vždy se zkusíme dohodnout, aby se naše vesnice nám všem líbila a byli jsme spokojeni.

závěr: v komunitním kruhu si společně řekneme a zhodnotíme co jsme udělali, jak kdo čaroval a proč bychom to chtěli právě takhle.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – tuto činnost jsme podobně již dělaly. Tentokrát jsme ale zkusily své nápady a přání ztvárnit pomocí stavebnic a různých kostek, které mají

děti ve své třídě. Tento úkol byl pro děti spíše hrou, měly možnost si přát, rozvíjet svou fantazii a představy, což se jim velice líbilo a chtěly nakonec své vysněné město ukázat i ostatním dětem a paní učitelkám. Každý se nechal inspirovat tím co zná, co je mu blízké a co mu líbí. Např. Baran by si tu přál letiště, aby mohl kdykoliv by si přál navštívit svou babičku a dědu v Turecku.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	5	5	5	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	5	-
využití dosavadních.....	5	5	5	4	-
další specifické projevy	3	5	4	3	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	3	3	-

17. ÚVOD

cíl: rozvoj fantazie, poznávacích procesů, rozvoj emocionálního citění

úkol: vyjádřit své myšlenky v podobě plynulých vět, rozvoj fantazie

téma: **Co se děje na obrázku? Co se mohlo stát?**

organizace: na koberci v komunitním kruhu

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: alespoň pět obrázků s různě vypadajícími obličejí lidí (smutek, pláč, radost, smích, vztek) + různé obrázky, kde se něco děje

METODICKÝ POSTUP

motivace: rozhodím po koberci obrázky a nechám děti se v nich chvíli přehrabovat, přemýšlet o nich.

hlavní část: povídání o tom, co se na kterém obrázku děje, co se mohlo dít předtím a co potom (každý si vybere dva obrázky). Mladší děti stačí, když popíšou co na obrázku vidí, co a kdo na něm je. Každý mluví o svém obrázku, co si o něm myslí a až skončí, ostatní mohou říct své další nápady a myšlenky.
závěr: vybereme obrázky se smutkem a radostí – kdy jsem smutný (pláču) a veselý já?

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – nakonec jsem k této činnosti nepoužila obrázky, ale knihu příběhů o Zuzance a v té jsme hledali různé nálady a tváře lidí. Povídali jsme si o tom, kdy je kdo smutný, naštvaný, veselý....atd., přičemž jsme si říkali různé varianty co se mohlo stát tomu v té knize a nakonec jsem si přečetli, jak to opravdu bylo. Děti byly velmi přirozené, přemýšlely a svěřovaly se každý sám za sebe, co je trápí a co těší. Bylo to takové velmi příjemné povídání, všichni se zúčastnily bez ostychu, bylo vidět, že mají chuť a chtějí spolupracovat.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	4	4	5	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	5	-
využití dosavadních.....	5	5	5	5	-
další specifické projevy	3	5	3	4	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	4	4	-

18. ÚVOD

cíl: plynule se vyjadřovat, rozvoj tvořivého myšlení

úkol: vnímej, co se děje okolo tebe?

téma: Co slyšíš?

organizace: v leže na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: různé předměty, které vydávají charakteristický zvuk (tamburína, mikrotenový sáček, papír, korálky v kelímku, dvě lžičky, dřívka, láhev s vodou.....)

METODICKÝ POSTUP

motivace: leh na zemi, zavřené oči – čím jméno řeknu, tak ten si sedne (od hlasitějšího k tichému) – nácvik soustředění se na zvuky.

hlavní část: nejprve otevřu okno a posloucháme co slyšíme venku (lidi, auta, ptáky, vítr – stromy, déšť, jiné neobvyklé zvuky) – co jsme slyšeli? Poté začnu vyndávat a dělat zvuky s různými předměty, které jsem si připravila do batůžku – co slyší? (pochopitelně mají zavřené oči). Hádáme co by to mohlo být, přemýšlíme, své myšlenky se budeme snažit vyjadřovat v plynulých větách, kdyby jednoduchých u mladších dětí.

závěr: co jsme poznali a co ne, co bylo nejtěžší?

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – každé dítě je velmi nadšené, když může něco objevovat, hledat a přemýšlet. V této činnosti se to opravdu potvrdilo. Nakonec jsem musela při své přípravě vymyslet více možných zvuků, které by mohly poslouchat. Především kvůli Ondrovi, který by při jednodušší činnosti neměl chuť spolupracovat. Vyžaduje těžší úkoly – proto jsem k původním předmětům dále zvolila plastové misky např. s rýží, cukrem, ořechy, sirkami, kamínky, fazolemi nebo čočkami. Děti jsou čím dál více schopné pracovat samostatně, tvořivě myslet

a využívat svou fantazii, nebát se mluvit a mají čím dál větší chuť poznávat nové věci. Myslím, že cíl byl splněn a tuto činnost si děti velice užily. Byly spokojené a zvědavé, což přispělo ke správnému průběhu činnosti. Někdo tušil co slyší, někdo ne, ale hlavně každý hádal co dobře zná (např. problémem byly fazole, jelikož všichni nevěděly, ani co to je). Při této činnosti byly pouze tři děti, protože Baroš onemocněl.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	5	-	5	-
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	5	-	5	-
využití dosavadních.....	4	5	-	4	-
další specifické projevy	3	4	-	3	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	3	-	3	-

19. ÚVOD

cíl: umět se vyjádřit v plynulých větách, rozvoj tvořivosti

úkol: rozvoj tvořivého myšlení, přemýšlet o svých přáních

téma: **Máme rádi školičku**

organizace: individuálně při ranních hrách, poté odpoledne

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: žádné

METODICKÝ POSTUP

motivace: v podstatě žádná, jen den před zadám dětem domácí úkol – „rozmyslet si co se nám na naší školce líbí a nelíbí, jaká byste mely přání, co byste si tu přály,

co byste změnily – zítra si o tom popovídáme.“

hlavní část: při ranních hrách budu obcházet děti a povídat si s nimi o jejich přáních – co by na této školce změnily, ať využijí svou fantazii, co si přejí. Kdo by chtěl může to i nakreslit.

závěr: Odpoledne nebo při pobytu venku si to společně řekneme, kdo mi co řekl, budeme si povídat o jejich přáních, které se vztahují k naší mateřské školce.

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – děti už do mateřské školy nějaký čas chodí, a proto si už mohou vytvořit svůj názor. Velmi mě jejich názory zaujali, tato činnost byla o individuálním povídání s dětmi, ale svůj cíl to splnilo. Dovolit dětem rozvinout svou představivost a fantazii, nechat jim možnost vyjádřit své sny. Všichni velmi překvapily a potěšily. Se svou školkou jsou více či méně spokojené, líbí se jim tady. Jejich přání jsou spíše nesplnitelná a opravdu originální (např. mít na zahradě řetězák a houpačky jako na pouti, mít tam nanuky nebo zmrzlinu, různé hračky které jsou právě v reklamách). Našla se ale i taková přání, která by byla splnitelná (např. každá třída, aby měla své zvířátko, o které by se děti staraly).

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	5	4	4	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	5	-
využití dosavadních.....	5	5	5	5	-
další specifické projevy	4	4	3	4	-
z hlediska pobytu a postavení....	4	5	4	4	-

20. ÚVOD

cíl: rozvoj fantazie, nápaditosti, tvořivého myšlení

úkol: vyjádřit se k vlastní tvořivé práci

téma: **Zavři oči a maluj**

organizace: na koberci, u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: křídové barvy, nejlépe však barvy prstové, CD s relaxační hudbou, čtvrtky A3

METODICKÝ POSTUP

motivace: leh na zádech na koberci, uvolnit se, dýchat, přemýšlet co nám hudba připomíná, co představujeme, jakou barvu by mohla mít.

hlavní část: u stolečků, opět pustíme hudbu, nechám děti chvíli poslouchat, a pak je nechám vybrat barvu, která se jim k té hudbě líbí. Až si vyberou barvu kterou chce, pak zavře oči a jen vlastním hmatem (se zavřenýma očima), nápadu a fantazie bude malovat. Nechám prostor, pokud by barev chtěl někdo víc – nejvíce však tři.

závěr: po skončení si budeme o svých výtvorech povídat (co nám připomínají, co by to mohlo být, jak by si to kdo pojmenoval)

HODNOCENÍ

a) z pozice učitelky – u tohoto úkolu jsem chtěla, aby děti nechaly maximálně pracovat svou fantazii a podařilo se to. Zpočátku měly tendenci koukat se na to malují, ale nakonec všichni oči zavřely a snažily se. Práce probíhala v klidné atmosféře a děti se účastnily s radostí. Závěr byl tím nejhezčím co se podařilo. Všichni chtěly povídat co vytvořily, co jim to připomíná, takže touto činností jsem

zabraly velmi dlouhou dobu, jelikož jsem chtěla by se všichni vyjádřili a mohli říct, jak se jim pracovalo a co se jim líbilo.

b)

Aktivita č. 1	Verča	Ondra	Baroš	Anička	Lucka
zaujetí dítěte.....	5	5	4	5	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	5	4	4	-
využití dosavadních.....	5	5	5	4	-
další specifické projevy	3	3	2	4	-
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	3	2	-

8. Příloha č. 2 – program v MŠ Volary

Charakteristika respondentů v MŠ Volary

Norbi a Terezka navštěvují mateřskou školu tři roky, Pavel, Karolína a Tomáš dva roky. Všech pět dětí je z úplných rodin. Norbimu a Terezce je šest let, Pavlovi pět let a devět měsíců, Karolíně a Tomášovi je let pět. Norbi je jedináček, Terezka je z dvojčat, Pavel a Karolína jsou z pětičlenné rodiny a Tomáš ze čtyřčlenné rodiny.

Program k rozvoji tvořivosti v MŠ Volary

1. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivého jednání a přemýšlení

úkol: improvizovat, bez přípravy vymýšlet

téma: **Co se stalo potom?**

organizace: na koberci, možno u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: kniha s příběhy méně známými nebo jednoduché vymyšlené příběhy, různé výtvarné pomůcky (barvy, uhle, křídly, pastelky.....)

METODICKÝ POSTUP

motivace: začnu vyprávět tajemný příběh o holčičce Markétce, nechtěla jíst oběd a maminka ji poslala do lesa za trest na dřevo (klestí na zátop - vysvětlit pojem klestí). Markétka šla a šla, ale najednou se před ní objevil stín. Co to mohlo být? Co se mohlo dít dál, jak to mohlo dopadnout?

hlavní část: Každý si zkusí být Markétkou, co by udělal? - improvizované jednání.

Možnost dokončování dalších jiných příběhů, ale zkusit se neopakovat po kamarádovi, vymýšlet sám - zkusit si to nakreslit. Předejde se „opisování“.
Každý nakreslí podle sebe konec příběhu a poté si to vzájemně převyprávíme.
závěr: napsání příběhu na čtvrtku na nástěnku a popsání kreslené konce příběhu dětí k němu.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	4	4	-	3
osobitě řešení, vlastní nápady....	3	2	3	-	2
využití dosavadních.....	4	3	4	-	3
další specifické projevy	4	3	4	-	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	3	2	-	2

2. ÚVOD

cíl: užívání gest, tvořivě jednat

úkol: improvizace na zadaný úkol

téma: **Ukaž kdo jsi!**

organizace: ve třídě na koberci, možno i venku

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: žádné

METODICKÝ POSTUP

motivace: stoupnu si před děti a pouze svými pohyby těla a gesty jim předvedu vybrané zvíře (např. čáp, medvěd, pes, kočka). Koho předvádím? Kdo jsem?

hlavní část: budu čaroděj a postupně budu děti začarovávat v různá zvířátka

(využití i vlastních nápadů dětí) - zkusí ostatním dětem beze slov ukázat, pouze pomocí svého těla a gest, v co je čaroděj začaroval. Nutné zohledňovat věk.

Možná je obměna i na povolání, také spolupráce ve dvou či ve třech.

závěr: na konec, můžeme zkusit i zvuky zvířat, ocenění komu se jaké zvíře (povolání) povedlo (musíme samozřejmě pochválit všechny děti - ale konkretizovat).

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Tereзка	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	4	3	-	5
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	3	3	-	4
využití dosavadních.....	5	4	4	-	4
další specifické projevy	4	3	3	-	5
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	3	-	5

3. ÚVOD

cíl: rychle reagovat a tvořivě myslet

úkol: rozvoj tvořivosti, dokončení pohádky

téma: **Dokončíme pohádku**

organizace: v dolní třídě naší MŠ (větší prostor na koberci)

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: staré látky, hadry, převleky a masky, maňásci

METODICKÝ POSTUP

motivace: lehne si na zem a já začnu vyprávět pohádku „O červené Karkulce“ - v části, kdy Karkulka již potkala vlka a on běžel k chaloupce, pohádku ukončím.

hlavní část: jak tahle pohádka končí, jak ji známe? Poté dám dětem prostor k přemýšlení, jak různě by tahle pohádka mohla skončit (různé varianty konců, ale i samotného průběhu pohádky). Tu verzi pohádky, která se nám bude nejvíce líbit (možná i ta původní) si zahrajeme i s převleky. Určitě budu dětem radit, pomáhat a napovídat, ale nejprve jim nechám prostor.

závěr: naší verzi pohádky, kterou s dětmi vymyslíme, přeříkáme i ostatním dětem ve třídě a necháme je i s paní učitelkou ji zhodnotit - co se jim líbilo?

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	4	4	-	5
osobité řešení, vlastní nápady....	4	4	2	-	5
využití dosavadních.....	3	3	3	-	4
další specifické projevy	4	3	3	-	4
z hlediska pobytu a postavení....	3	4	3	-	4

4. ÚVOD

cíl: domluvit se, tvořivě uvažovat, rozvoj spolupráce

úkol: vymyslet příběh pomocí obrázků

téma: **Obrázkový příběh**

organizace: ve třídě - komunitní kruh

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: různé obrázky (lidi, věci, jídlo, nástroje, zvířata, cokoli co nás může obklopovat - alespoň 20ks)

METODICKÝ POSTUP

motivace: ve třídě než přijdou děti rozložím obrázky na zemi barevně dolů, aby na ně nebylo vidět - moment překvapení, tajemství (co se na obrázcích skrývá?)

hlavní část: já i děti si každý postupně vybereme 3 obrázky, naším úkolem je vymyslet krátký příběh nebo pohádku, kde se objeví to, co je na těch obrázcích - začnu já. Je možná i spolupráce 2 nebo 3 dětí, možnost vybírat i více obrázků.

Radit a pomáhat dětem ano, ale nejprve je nechat s jejich vlastní fantazií.

závěr: zhodnocení vymyšlených příběhů a konkrétní pochvaly dětí, hodnocení ne jen obecné, ale ke každému dítěti (je jich jen pět).

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Tereзка	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	5	-	5	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	4	-	5	-
využití dosavadních.....	4	4	-	4	-
další specifické projevy	3	4	-	4	-
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	-	3	-

5. ÚVOD

cíl: myslet kreativně, předkládat vlastní nápady, rozvoj kladných citových vztahů

úkol: vyřešit problém, jak můžeme pomoci, když někdo pláče

téma: **Pomůžeme kamarádovi**

organizace: venku, na zahradě

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: žádné, pouze obrázek uplakaného dítěte

METODICKÝ POSTUP

motivace: chlapci na obrázku se ztratil míč, jak mu můžeme pomoci? Co pro něho můžeme udělat? - nápady dětí

hlavní část: kdy je každý z nich smutný? Kdy pláčou? Každý řekne, kdy je smutný nebo kdy pláče a já s ostatními dětmi budeme navrhovat, co bychom mohly udělat, aby se to zlepšilo.

závěr: zhodnocení, jak si můžeme pomoci a že je to důležité pro nás všechny. Já někomu pomůžu, on zase na oplátku třeba příště pomůže mně, a tak se i pozná kamarád - chce mi pomoci.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	4	4	-	4
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	2	3	-	3
využití dosavadních.....	4	3	4	-	4
další specifické projevy	3	2	3	-	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	3	2	-	3

6. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivosti a představivosti, předkládat vlastní nápady

úkol: dokončit obrázek podle fantazie, nebát se tvořit

téma: **Dokonči obrázek**

organizace: u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: výtvarné pomůcky (křídly, pastelky...), papíry A4 s předkreslenou částí (přiloženy)

METODICKÝ POSTUP

motivace: co by mohlo být tohle kolečko na papíře? - ptám se dětí. Nebo tenhle trojúhelník? Zkusíme ty obrázky dokreslit.

hlavní část: každý si dokreslí obrázek podle své fantazie, svého uvážení. Mohou jich udělat i více pokud jim to půjde a stihnou to nebo dodělat odpoledne či další den ráno.

závěr: jak ze stejného podnětu mohou různé děti vytvořit individuální výtvary - každé dítě je jiné, má svou fantazii a své zkušenosti - zhodnocení dětem.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	4	4	-	4
osobité řešení, vlastní nápady....	5	2	4	-	5
využití dosavadních.....	5	2	4	-	5
další specifické projevy	4	3	3	-	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	3	3	-	5

7. ÚVOD

cíl: řešit problém, rozvoj fantazie a tvořivosti

úkol: rozlišit tři stejné obrázky

téma: **Trojité obrázky**

organizace: u stolečků, na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: pro každého 3 obrázky se stejným motivem domečku (přiloženy), 3

obrázky jednoduché panenky (přiloženy) - poté před dětmi dotvořím, výtvarné pomůcky

METODICKÝ POSTUP

motivace: na koberci ukážu tři stejné obrázky panenky. Vidí na nich děti rozdíl?

Žádný není. Poté ty tři panenky před dětmi rozliším (barvy, vlasy, doplňky, pozadí...). Rozlišit tři domečky, aby si lidé nespletli, kde kdo bydlí.

hlavní část: každý dostane tři obrázky domečků a může začít pracovat - jakkoli a s čímkoli bude chtít z materiálu, který jsem připravila na stůl. Samostatná práce - mohu pomoci a zasáhnout, ale jen když je to nezbytné.

závěr: vyhodnocení, jak si kdo poradil a jaké rozdílly v jeho domečcích jsou.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	3	3	2	3	4
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	3	3	4	3
využití dosavadních.....	4	4	3	3	3
další specifické projevy	3	2	3	2	2
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	3	3	4

8. ÚVOD

cíl: myslet kreativně, samostatně pracovat, rozvoj představivosti a fantazie

úkol: vytvořit si svůj ornament

téma: **Kreslení na skládaný papír**

organizace: u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: výtvarné pomůcky (pately, křídly, barvy, silné fixy), papíry A4 naskládané na obdélníčky (8 - 16 - 32)

METODICKÝ POSTUP

motivace: na koberci, na šachovnici zkusíme barevnými kostičkami vytvářet různé obrazce, každý si to může zkusit.

hlavní část: Každý dostane jeden papír (menší děti s osmi a větší děti s šestnácti obdélníčky) - vyberou si barvy (mohou i jen jednou) a začneme pracovat stejně jako na koberci jen teď místo s kostičkami s barvami. Mohou zkusit i více.

závěr: zhodnocení, co jejich ornamenty představují, co jim připomínají? Nakonec si jimi vyzdobíme šatnu.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	5	4	5	5
osobité řešení, vlastní nápady....	4	4	3	5	4
využití dosavadních.....	4	3	3	4	4
další specifické projevy	3	3	3	4	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	3	4	4

9. ÚVOD

cíl: rozvoj představivosti v tvořivých činnostech, rozvoj fantazie, slovního vyjadřování

úkol: přemýšlet o tom, co jsem vytvořil a dokázat o tom hovořit a pojmenovat

téma: **Skvrny**

organizace: u stolečků, na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: vodové barvy, štětce, kelímky, igelity, čtvrtky A4, zástěrky pro děti

METODICKÝ POSTUP

motivace: ukážu dětem hotovou skvrnu, co mám připravenou (nakapané různé barvy po čtvrtce a čtvrtka přeložená napůl - co vám připomíná? Co by to mohlo být? Jaké tam jsou barvy? - pojd'te, vytvořte si každý svou barevnou skvrnu - pak jí dáme i jméno)

hlavní část: u stolečků, připravené igelity a čtvrtky na stolečkách. Vysvětlím dětem postup práce a začneme pracovat, necháme práce zaschnout (podepíšeme) a poté si každý vezme svůj obrázek a nechám děti přemýšlet o stejných otázkách, jako jsem jim položila na začátku ke svému obrázku.

závěr: nakonec si obrázek i pojmenujeme a vystavíme je do šatny na nástěнку, aby se mohli podívat i rodiče.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	3	4	5	4
osobité řešení, vlastní nápady....	4	4	3	4	3
využití dosavadních.....	4	4	3	4	4
další specifické projevy	3	4	4	4	3
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	4	3	4

10. ÚVOD

cíl: rozvoj fantazie, sluchového vnímání, vnímat a přemýšlet o zvucích

úkol: na co všechno se dá hrát?

téma: **Naše hudební skupina**

organizace: na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: Orfeovy hudební nástroje, vše co je možné najít ve třídě, poté i venku

METODICKÝ POSTUP

motivace: doprostřed třídy dám kuffík s nástroji - „Co by mohlo být v kufru?“.

Kufr otevřu, každý se podívá co je v něm a chvíli je nechám, ať se v něm přehrabou, zkusí si jednotlivé nástroje. Poté si každý vybere jeden nástroj.

hlavní část: Zkusíme být taková naše malá školičková hudební skupina, s pomocí nástrojů si i zazpíváme známé písničky (nástroje si budeme střídat mezi sebou).

Co když se ale nějaké skupině nástroje rozbijí? Musí si najít jiné, aby mohli dále hrát (např. dvě vařečky místo dřívěk, dvě poklice místo bicích činelů, lžičky namísto trianglu, drobné penízky kelímku či pytlíku namísto tamburíny...atd.) - nechám děti samotné ve třídě hledat a přemýšlet = poté si zazpíváme s novými nástroji.

Možná obměna i venku, co všechno najdeme na co se nechá hrát.

závěr: nejhezčí nástroje, popovídání co se komu povedlo, jaký měl kdo nápad.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	5	5	5	5
osobité řešení, vlastní nápady....	4	3	4	3	4
využití dosavadních.....	5	4	3	3	3
další specifické projevy	3	4	3	4	3
z hlediska pobytu a postavení....	4	3	3	4	4

11. ÚVOD

cíl: rozvoj zručnosti, jemné motoriky a fantazie v tvořivých činnostech, rozvoj spolupráce, navrhování vlastních nápadů

úkol: s pomocí vlastní tvořivosti udělat kuličkám dráhu

téma: **Hry s kuličkami**

organizace: na lině ve třídě

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: vše co najdeme ve třídě lze použít, cokoliv se může hodit

METODICKÝ POSTUP

motivace: začneme venku, vezmeme kuličky, uděláme důlek a budeme si cvrkat, ale dobré by přeci bylo kdybychom si mohli s kuličkami hrát i vevnitř, ale jak to udělat, protože důlek si tam neuděláme, tak co s tím?

hlavní část: co takhle dráhu pro kuličky? Dám dětem první podnět (např. z kostek a dřevěných placatých desek postavím kopeček s mostem a zatačkou). Pak nechám děti přemýšlet, co dál, jak pokračovat? Mohou využít vše co najdou, co je napadne - autodráhu pro malá autíčka, garáže, něco vyrobit z modelíny, nádobí z kuchyně. A když se kulička někde zastaví nevádí, popostrčíme ji. Ať zkusí každý něco vymyslet, kdo nechce sám, může s kamarádem, pak jednotlivé části pospojujeme.

závěr: vše můžeme nechat, jak to je a dráhu ukázat a i nechat na hraní pro ostatní děti.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	5	3	4	5

osobité řešení, vlastní nápady....	5	3	2	3	5
využití dosavadních.....	4	4	3	3	4
další specifické projevy	5	5	4	4	5
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	3	4	3

12. ÚVOD

cíl: rozvoj představivosti, slovního vyjadřování, rozvoj smyslového vnímání

úkol: vymyšlení příběhů na základě náhodného výběru předmětů, rozvoj představivosti

téma: **Dívej se, dívej co to mám**

organizace: ve třídě na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: v batůžku schované různé předměty, alespoň deset

METODICKÝ POSTUP

motivace: kouzelný batůžek, co v něm asi je? Budeme hádat - postupně vytáhnou tři věci. Nejprve jednu, děti mají zavřené oči a já je budu obcházet - co to v té ruce mám, co jsem vytáhla, možnost osahání. Nemluvit nahlas, jen přemýšlet a pak to schovám a hádat budou všichni.

hlavní část: zkusíme vymyslet příběh, kde se objeví tyto tři věci. Každý řekne nápad, co by se v tom příběhu mohlo stát. Poté si každý vytáhne jeden předmět a zkusí vymyslet krátký jednoduchý příběh - u mladších dětí stačí jen co by se mohlo dít v tom příběhu, stačí jen jednoduché věty. Tahají postupně, čas na rozmyšlení, pomoci překonat ostych.

závěr: zhodnocení před dětmi, co se komu povedlo, jaký měl kdo nápad - co se nám líbilo. Kdo pěkně pracoval - motivace pro další činnosti.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	5	4	4	5
osobitě řešení, vlastní nápady....	5	4	3	5	5
využití dosavadních.....	4	4	4	4	4
další specifické projevy	4	4	3	4	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	3	4	4	3

13. ÚVOD

cíl: zjišťovat skutečnosti o svém okolí pomocí výtvarných technik, rozvoj fantazie, jemné motoriky

úkol: vytvoření knihy o naší vesnici

téma: **Slepíme si knížku**

organizace: u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 - 7 let

pomůcky: různé výtvarné pomůcky (vodovky, křídly, pastely, pastelky, tempery, barevný papír, lepidlo, prstové barvy, kousky látek, nůžky), čtvrtky A4, igelity, štětce

METODICKÝ POSTUP

motivace: na vycházce po vesnici jsme byly, ale abychom ji mohly ukázat i ostatním, kdo ji naznají, tak připravíme knížku o naší vesnici, ale ne ledajakou. Každý si ke svému obrázku přidá něco, co by chtěl jinak, nebo jak by se mu to líbilo víc.

hlavní část: každý si vybere, co bude dělat a jakým způsobem. Každý by měl dělat

jinou část vesnice a budu se snažit, aby i jinou výtvarnou technikou - rozmanitá kniha, ale nejprve to uděláme tak jak to skutečně je, ale pak si o tom budeme povídat. Každý řekne k té své části, co by chtěl jinak a jak by to chtěl a pak to tak vytvoří. Poté dírkovačkou uděláme do obrázků dírky a svážeme, tak jak to k sobě patří - vždy jeden realistický a jeden z představivosti dětí.

závěr: společné prohlížení knihy a povídání o ní.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	5	4	5	4
osobitě řešení, vlastní nápady....	5	5	3	5	4
využití dosavadních.....	4	4	4	4	5
další specifické projevy	5	5	3	5	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	5	4	5	4

14. ÚVOD

cíl: rozvoj představivosti, rozvoj spolupráce

úkol: všimnout si, co se děje kolem mě, rozvoj spolupráce

téma: **Naše „dětská“ vesnice**

organizace: u stolečků (dva spojené dohromady), na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: velká čtvrtka A1, křídové barvy

METODICKÝ POSTUP

motivace: vycházka po naší vesnici, co vše tu máme, podle čeho ji poznáme, jak co vypadá (tvar, barva), k čemu co slouží, kde se co dělá

hlavní část: nejprve si popovídáme co všechno máme u nás na vesnici a poté co bychom tu ještě chtěli, co by se nám tu líbilo. Na velkou čtvrtku si společně uděláme mapu naší „dětské“ vesnice – něco uděláme tak jak to skutečně je a to je to nejdůležitější (obchod, obecní úřad, škola, zdravotní středisko...), ale poté přidáme na naší mapu co bychom si přáli, po čem toužíme, abychom to tu měli. Každý bude mít možnost říct si své přání a splnit si ho zakreslením na mapu. závěr: shrneme společně co jsme udělali a poté dáme i popsanou mapu na chodbu školky na nástěnkou, aby si všichni mohli prohlédnout naše přání

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	5	5	4	5
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	4	4	5	5
využití dosavadních.....	4	3	3	4	3
další specifické projevy	5	5	4	4	5
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	4	3	5

15. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivého myšlení, fantazie

úkol: zjišťovat skutečnosti o svém okolí, práce s textilem

téma: **Kdo bydlí v naší vesnici**

organizace: v tělocvičně

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: různě barevné kousky látek, různé oblečení a doplňky

METODICKÝ POSTUP

motivace: kdo všechno tu s námi bydlí? Jací jsou? Co dělají? Jak vypadají? Podle čeho je poznáme?

hlavní část: zkusíme být někým jiným, ale někým kdo v naší vesnici bydlí.

Použijeme formu spolupráce – vždy vybereme jednoho – domluvíme se na roli (za koho bude – necháme ale na jeho výběru, jen můžeme poradit), a poté budeme hledat vhodné oblečení. Nakonec se obleču i já a uděláme si malou diskotéku.

závěr: popovídáme si o tom, kdo za koho byl a co měl na sobě.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	4	4	5	5
osobitě řešení, vlastní nápady....	5	4	4	4	4
využití dosavadních.....	4	5	3	5	4
další specifické projevy	4	4	3	5	4
z hlediska pobytu a postavení....	4	5	4	4	5

16. ÚVOD

cíl: rozvoj tvořivosti, fantazie, schopnosti nebát se mluvit

úkol: říct svůj názor svá přání

téma: **Kouzlíme s naší vesnicí**

organizace: u stolečků, na koberci, venku

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: různé stavebnice, kostky

METODICKÝ POSTUP

motivace: vycházka po vesnici, a již venku si říkáme co bychom tu chtěli jinak, co by se nám líbilo. Kdybychom mohli, co bychom si přičarovali.

hlavní část: Po návratu si své nápady připomeneme a začneme si svou vysněnou vesnici stavět – využijeme různých stavebnic a kostek, které máme ve třídě.

Budeme spolupracovat a vždy se zkusíme dohodnout, aby se naše vesnice nám všem líbila a byli jsme spokojeni.

závěr: v komunitním kruhu si společně řekneme a zhodnotíme co jsme udělali, jak kdo čaroval a proč bychom to chtěli právě takhle.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	4	3	-	3
osobité řešení, vlastní nápady....	4	3	3	-	4
využití dosavadních.....	5	4	4	-	5
další specifické projevy	4	4	4	-	4
z hlediska pobytu a postavení....	5	5	4	-	4

17. ÚVOD

cíl: rozvoj fantazie, poznávacích procesů, rozvoj emocionálního citění

úkol: vyjádřit své myšlenky v podobě plynulých vět, rozvoj fantazie

téma: **Co se děje na obrázku? Co se mohlo stát?**

organizace: na koberci v komunitním kruhu

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: alespoň pět obrázků s různě vypadajícími obličejí lidí (smutek, pláč, radost, smích, vztek) + různé obrázky, kde se něco děje

METODICKÝ POSTUP

motivace: rozhodím po koberci obrázky a nechám děti se v nich chvíli přehrabovat, přemýšlet o nich.

hlavní část: povídání o tom, co se na kterém obrázku děje, co se mohlo dít předtím a co potom (každý si vybere dva obrázky). Mladší děti stačí, když popíší co na obrázku vidí, co a kdo na něm je. Každý mluví o svém obrázku, co si o něm myslí a až skončí, ostatní mohou říct své další nápady a myšlenky.

závěr: vybereme obrázky se smutkem a radostí – kdy jsem smutný (pláču) a veselý já?

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	4	4	3	4	-
osobité řešení, vlastní nápady....	4	3	3	5	-
využití dosavadních.....	5	4	4	3	-
další specifické projevy	4	4	3	4	-
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	4	5	-

18. ÚVOD

cíl: plynule se vyjadřovat, rozvoj tvořivého myšlení

úkol: vnímej, co se děje okolo tebe?

téma: **Co slyšíš?**

organizace: v leže na koberci

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: různé předměty, které vydávají charakteristický zvuk (tamburína,

mikrotenový sáček, papír, korálky v kelímku, dvě lžičky, dřívka, láhev s vodou.....)

METODICKÝ POSTUP

motivace: leh na zemi, zavřené oči – čím jméno řeknu, tak ten si sedne (od hlasitějšího k tichému) – nácvik soustředění se na zvuky.

hlavní část: nejprve otevřu okno a posloucháme co slyšíme venku (lidi, auta, ptáky, vítr – stromy, déšť, jiné neobvyklé zvuky) – co jsme slyšeli? Poté začnu vyndávat a dělat zvuky s různými předměty, které jsem si připravila do batůžku – co slyší? (pochopitelně mají zavřené oči). Hádáme co by to mohlo být, přemýšlíme, své myšlenky se budeme snažit vyjadřovat v plynulých větách, kdyby jednoduchých u mladších dětí.

závěr: co jsme poznali a co ne, co bylo nejtěžší?

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	5	-	4	5
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	4	-	3	4
využití dosavadních.....	4	5	-	4	5
další specifické projevy	4	4	-	3	4
z hlediska pobytu a postavení....	5	4	-	4	5

19. ÚVOD

cíl: umět se vyjádřit v plynulých větách, rozvoj tvořivosti

úkol: rozvoj tvořivého myšlení, přemýšlet o svých přáních

téma: **Máme rádi školičku**

organizace: individuálně při ranních hrách, poté odpoledne

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: žádné

METODICKÝ POSTUP

motivace: v podstatě žádná, jen den před zadám dětem domácí úkol – „rozmyslet si co se nám na naší školce líbí a nelíbí, jaká byste mely přání, co byste si tu přály, co byste změnily – zítra si o tom popovídáme.“

hlavní část: při ranních hrách budu obcházet děti a povídat si s nimi o jejich přáních – co by na této školce změnily, ať využijí svou fantazii, co si přejí. Kdo by chtěl může to i nakreslit.

závěr: Odpoledne nebo při pobytu venku si to společně řekneme, kdo mi co řekl, budeme si povídat o jejich přáních, které se vztahují k naší mateřské školce.

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	5	4	-	4	-
osobitě řešení, vlastní nápady....	4	4	-	4	-
využití dosavadních.....	4	3	-	4	-
další specifické projevy	5	4	-	5	-
z hlediska pobytu a postavení....	4	4	-	5	-

20. ÚVOD

cíl: rozvoj fantazie, nápaditosti, tvořivého myšlení

úkol: vyjádřit se k vlastní tvořivé práci

téma: **Zavři oči a maluj**

organizace: na koberci, u stolečků

počet dětí: 5

věk dětí: 3 – 7 let

pomůcky: křídové barvy, nejlépe však barvy prstové, CD s relaxační hudbou, čtvrtky A3

METODICKÝ POSTUP

motivace: leh na zádech na koberci, uvolnit se, dýchat, přemýšlet co nám hudba připomíná, co představujeme, jakou barvu by mohla mít.

hlavní část: u stolečků, opět pustíme hudbu, nechám děti chvíli poslouchat, a pak je nechám vybrat barvu, která se jim k té hudbě líbí. Až si vyberou barvu kterou chce, pak zavře oči a jen vlastním hmatem (se zavřenýma očima), nápadu a fantazie bude malovat. Nechám prostor, pokud by barev chtěl někdo víc – nejvíce však tři.

závěr: po skončení si budeme o svých výtvorech povídat (co nám připomínají, co by to mohlo být, jak by si to kdo pojmenoval)

HODNOCENÍ

Aktivita č. 1	Norbi	Terezka	Pavel	Karolín	Tomáš
zaujetí dítěte.....	-	4	-	5	4
osobité řešení, vlastní nápady....	-	4	-	4	3
využití dosavadních.....	-	5	-	5	4
další specifické projevy	-	4	-	4	3
z hlediska pobytu a postavení....	-	4	-	4	3

9. Příloha č. 3 – pracovní listy k činnostem, příklad výtvarných prací dětí